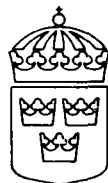

Socialutskottets betänkande

1985/86:28

om ekonomiskt stöd till barnfamiljer

(prop. 1985/86:100, bil. 7 delvis, prop. 1985/86:96,
prop. 1985/86:135 och prop. 1985/86:137 delvis)

SoU
1985/86:28

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens förslag till medelsanvisningar för allmänna barnbidrag och bidragsförskott samt regeringens förslag om ökat ekonomiskt stöd till barnfamiljerna, såvitt avser höjning av barnbidrag och förlängt barnbidrag. Vidare behandlas regeringsförslag om vissa ändrade regler på området, innebärande bl. a. att förlängt barnbidrag kommer att utgå hela året och samordnas med det allmänna barnbidraget, att bedömningen av frågor om rätt till bidrag sker månadsvis och inte såsom nu per kvartal, att barnbidrag utgår även när barn vistas på specialskola eller åtnjuter bostad enligt omsorgslagstiftningen m. m.

I anslutning till propositionsförslagen behandlas ett antal motionsyrkanden (m, fp, c, vpk) om utformningen av det familjepolitiska stödet m. m.

Utskottet tillstyrker propositionsförslagen och avstyrker motionsyrkanden (m) om avslag på förslaget om höjning av barnbidrag m. m. Häre mot reserverar sig utskottets m-ledamöter. Utskottet avstyrker vidare motionsyrkanden (m, fp, c) om inriktningen av det familjepolitiska reformarbetet, om införande av vårdnadsersättning för småbarnsföräldrar, m. m. Utskottets m-, fp- och c-ledamöter reserverar sig gemensamt beträffande inriktningen av det familjepolitiska reformarbetet. Beträffande införande av vårdnadsersättning m. m. avges separata reservationer. Utskottets vpk-ledamot avger en reservation angående motiveringen för avslag på de borgerliga motionerna.

Utskottet avstyrker vidare motionsförslag om indexreglering av barnbidrag och förlängt barnbidrag (vpk), om socialbidrag vid vård av egna barn (m), införande av möjlighet till kommunal vårdnadsersättning (c), barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse (m, fp) m. m. De olika partiernas företrädare i utskottet reserverar sig till förmån för resp. förslag m. m.

Sammanlagt avges 17 reservationer (m, fp, c, vpk) och ett särskilt yttrande (c).

FEMTE HUVUDTITELN

Propositioner

Proposition 1985/86:100 bil. 7

Regeringen har under punkt C 6 (s. 44) föreslagit riksdagen att till Särskilt bidrag för vissa adoptivbarn för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 4 900 000 kr.

Regeringen har föreslagit riksdagen att *dels* anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om förlängt barnbidrag,
2. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
3. lag om ändring i lagen (1984:1095) om förlängt bidragsförskott för studerande,
4. lag om ändring i lagen (1984:1096) om särskilt bidrag till vissa adoptivbarn,
dels
5. till C 1. Allmänna barnbidrag för budgetåret 1986/87 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 8 230 000 000 kr.
Lagförslagen fogas vid betänkandet som *bilaga 1*.

Proposition 1985/86:135

Regeringen har föreslagit riksdagen att till Bidragsförskott för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 1 685 000 000 kr.

Proposition 1985/86:137

Regeringen har i bilaga 1, såvitt här är i fråga, föreslagit riksdagen att *dels* anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
2. lag om ändring i lagen (1986:000) om förlängt barnbidrag,
dels utöver vad som föreslagits i prop. 1985/86:96 under femte huvudtiteln
4. till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1986/87 anvisa ett med 905 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag.
Lagförslagen fogas vid betänkandet som *bilaga 2*.

Motioner

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1986

I motion 1985/86:So234 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 3), att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om behovet av en översyn av reglerna för barnbidrag och bidragsförskott för barn som vistas på statlig specialskola eller liknande.

Motivering till motionen finns i motion 1985/86:Sf283.

I motion 1985/86:So601 av Martin Olsson (c) och Ulla Tillander (c) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära utredning och förslag till ändringar av socialtjänstlagen syftande till att vård av egna små barn skall bedömas som en av samhället helt accepterad verksamhet.

I motion 1985/86:So602 av Karin Israelsson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådana ändringar i lagen om allmänna barnbidrag att kvartalsanknutna barnbidrag helt upphör.

I motion 1985/86:So603 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 1), att riksdagen hos regeringen begär förslag till reformerat familjestöd i enlighet med motionens förslag.

I motion 1985/86:So604 av Karin Söder m. fl. (c) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1, 2, 9 och 10),

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära ett reformprogram för familjepolitiken i linje med det som redovisas i motionen,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till en skattepliktig vårdnadsersättning om 24 000 kr./år och i en första etapp omfatta alla familjer med barn under tre år,

9. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om sådan ändring av kommunallagen att det är förenligt med den kommunala kompetensen att i en kommun införa vårdnadsersättning.

10. att riksdagen beslutar att, som en minimiåtgärd, hos regeringen begära förslag om höjning av barnbidragen om 500 kr./år.

I motion 1985/86:So605 av Ann-Cathrine Haglund (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till en trygghetsgaranti som skulle komplettera vårdnadsersättningen och föräldraförsäkringen i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1985/86:So606 av Alf Svensson (c) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 4 och 10),

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till vårdlön för barn i förskoleåldern i enlighet med vad som anförts i motionen att införas den 1 januari 1987,

10. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om höjning av barnbidragen med 600 kr. per barn och år fr. o. m. den 1 juli 1986.

I motion 1985/86:So607 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 13), att riksdagen beslutar att barnbidraget tills vidare skall utgå med 25 % av basbeloppet.

I motion 1985/86:So614 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 5 och 15),

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till skattefri vårdnadsersättning, som skall utgå fr. o. m. den 1 januari 1987 med 6 000 kr. för barn mellan ett och tre års ålder i enlighet med vad som i motionen anförts,

15. att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt förslag till sådan ändring av socialtjänstlagen att där klart framgår att vård av egna barn skall betraktas som jämbördigt med förvärvsarbete.

I motion 1985/86:So615 av Kerstin Gellerman (fp) och Gudrun Norberg (fp) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 1), att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om införande av ett vårdnadsbidrag.

I motion 1985/86:So620 av Ingemar Eliasson (fp) hemställs att riksdagen beslutar att anta bifogade förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.

I motion 1985/86:So621 av Ann-Cathrine Haglund (m) och Göte Jonsson (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i den nu gällande 1 § i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag att treårsgränsen kommer att gälla för alla som är anställda av svenska kyrkan, svenska trossamfund eller till sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet.

I motion 1985/86:So622 av Rune Rydén (m) och Gullan Lindblad (m) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning och förslag rörande bestämmelserna om barnbidrag så att barnbidrag ej samtidigt skall kunna utgå såväl från Sverige som ett främmande vistelseland.

Motion väckt med anledning av proposition 1985/86:135

I motion 1985/86:423 av Karin Israelsson m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag under innevarande kalenderår om besparingar under anslaget Bidragsförskott i enlighet med det anförda.

Motioner väckta med anledning av proposition 1985/86:137

I motion 1985/86:424 av Ulf Adelson m. fl. (m) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1–3, 8 och 9),

1. att riksdagen avslår det till proposition 137 fogade förslaget till ändrad lydelse av 1 § i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

2. att riksdagen avslår det till proposition 137 fogade förslaget till ändrad lydelse av 1 § i lagen (1986:000) om förlängt barnbidrag,

3. att riksdagen till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1986/87, utöver vad som föreslagits i proposition 1985/86:100, bil. 7, under femte huvudtiteln anvisar ett med 30 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag,

8. att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt förslag till bostadsbidrag med rättvisa inkomstprövningsregler, som utgår från disponibel inkomst efter skatt,

9. att riksdagen hos regeringen begär förslag som innebär att bostadsbidragen för i första hand flerbarnsfamiljerna planmässigt och successivt ersätts med grundavdrag, lägre inkomstskatt i övrigt samt flerbarnstillägg.

Yrkandena 4 och 5 behandlas av socialförsäkringsutskottet, yrkandena 6 och 7 av skatteutskottet.

I motion 1985/86:425 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till reformerat familjestöd enligt de riktlinjer som anvisats i motionen, nämligen valfrihet, sänkta marginaleffekter och fortsatt utökning av det ekonomiska stödet för barnfamiljer,

2. att riksdagen beslutar om införande av ett skattefritt vårdnadsbidrag/småbarnstillägg på 4 000 kr. per barn och år, enligt vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett åtgärdsprogram mot marginaleffekterna ("fattigdomsfällan") bör utarbetas i enlighet med de riktlinjer som har angivits av folkpartiet.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en långsiktig reformering av det familjepolitiska stödet,

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till finansiering av det familjepolitiska stödet enligt vad som anförts i motionen.

I motion 1985/86:426 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 1), att riksdagen beslutar att barnbidraget och det förlängda barnbidraget skall göras basbeloppsanknutet på den nivå som regeringen i proposition 137 föreslår.

Yrkandena 2–4 behandlas av socialförsäkringsutskottet.

I motion 1985/86:427 av Karin Söder m. fl. (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande en långsiktig utbyggnad av vårdnadsersättning/föräldraförsäkring till att omfatta alla familjer med barn i förskoleåldern.

Motivering till motionen finns i motion 1985/86:421.

Utskottet

Familjepolitikens allmänna inriktning

Allmän bakgrund

Utskottet vill inledningsvis ge en kort redogörelse för den tidigare behandlingen av de familjepolitiska frågorna.

Frågan om en samlad översyn av familjepolitiken aktualiserades av utskottet hösten 1982. I sitt betänkande SoU 1982/83:12 (s. 5–6) konstaterade utskottet att barnfamiljernas ekonomiska situation blivit utomordentligt svår i en tid med sjunkande reallöner, stigande priser och hyror. Detta hade hårdast drabbat familjer med låga inkomster och flera barn. De barnfamiljer som lever på en enda förvärvsinkomst hade samtidigt fått det allt svårare att förstärka familjeinkomsten på grund av bristen på arbetstillfällen och barnomsorgsplatser. Utskottet konstaterade vidare att samhällets stöd till barnfamiljerna ger en splittrad bild och att det är svårt att överblicka effekterna av olika stöd i form av generella och riktade bidrag, matsubventioner, föräldraförsäkring, subventioner via skattesystemet m. m. För det fortsatta reformarbetet inom familjepolitiken ansåg utskottet att det behövdes en helhetssyn. Olika åtgärder borde samordnas, så att de samlade åtgärderna åstadkommer en ekonomisk utjämning dels mellan olika typer av barnfamiljer, dels mellan barnfamiljer och andra i samhället. Utskottet uttalade vidare att regeringen genom tillsättande av en beredning eller på annat sätt borde låta göra en samlad översyn av familjepolitiken. De undersökningar som gjorts av familjeekonomiska kommittén och ensamförälderkommittén borde enligt utskottet kunna bilda utgångspunkt för regeringens överväganden. Riksdagen beslöt att som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anförde.

Våren 1984 presenterades ett regeringsförslag om utökad stöd till barnfamiljerna, vilket bl. a. innehöll en kraftig barnbidragshöjning. I propositionen (prop. 1983/84:150 bil. 2 s. 3–4) redogjorde socialministern för skälen till att

han valt att föreslå en höjning av barnbidraget m. m. framför en rätt till avdrag vid beskattningen. Bl. a. påpekades att det senare skulle leda till olika komplikationer i skattesystemet och till att familjer utan eller med låg skattepliktig inkomst ändå skulle behöva kompenseras genom bidrag. I nuvarande situation blev, enligt socialministern, skälen sammantaget mycket starka för att höja barnbidragen i stället för att införa en skattereduktion eller liknande.

Utskottet anförde för sin del (SoU 1983/84:35 s. 16) att det, när det gällde de allmänna skälen för att i nuläget välja en barnbidragshöjning framför t. ex. en skattereduktion av något slag, i allt väsentligt anslöt sig till vad socialministern anförde. Utskottet noterade emellertid också att man fått bekräftat att det inledda översynsarbetet på familjepolitikens område skulle komma att fortsätta med nu mera långsiktig inriktning (samma betänkande s. 11). Även familjebeskattningen skulle komma att uppmärksammas i det fortsatta arbetet. Liksom tidigare framhöll utskottet att om den av riksdagen begärda översynen skulle bli meningsfull det krävdes att arbetet kunde bedrivas förutsättningslöst och med öppenhet för nya lösningar eller kombinationer av lösningar. Samtliga motionsyrkanden om familjepolitikens fortsatta inriktning avstyrktes därmed.

Våren 1985 hade utskottet alltså samma uppfattning. Utskottet anförde då följande (SoU 1984/85:18 s. 7).

Som anförs i budgetpropositionen (bil. 7 s. 41) är det nödvändigt med ett fortsatt beredningsarbete med anledning av ensamförälderkommitténs förslag. Detta gäller även andra frågeställningar på familjepolitikens område. Det fortsatta beredningsarbetet bör ske inom ramen för den samlade översyn av familjepolitiken som riksdagen begärt. Det utökade ekonomiska stöd till barnfamiljerna som riksdagen på regeringens förslag beslutade om förra året innebar en välbehövlig förstärkning för barnfamiljerna i en ekonomiskt trängd situation. Den innebar dock inte någon total lösning på barnfamiljernas ekonomiska problem. Det långsiktiga översynsarbetet på familjepolitikens område måste därför fortsätta i syfte att åstadkomma en bättre samordning mellan olika former av stöd och en större rättvisa mellan olika grupper. Arbetet bör, som utskottet upprepade gånger framhållit, bedrivas förutsättningslöst och inte bindas av några i förväg gjorda uttalanden från riksdagens sida.

Utskottet förklarade sig inte kunna tillstyrka att riksdagen uttalade sig om inriktningen av det fortsatta familjepolitiska reformarbetet i enlighet med vad som yrkades i de då aktuella motionerna. Än mindre ville utskottet ställa sig bakom konkreta förslag om införande av vårdnadsersättning i en eller annan form från årsskiftet 1985-1986. De då aktuella motionsyrkandena avstyrktes därmed.

I samband med behandlingen (hösten 1985) av proposition 1984/85:209 om förskola för alla barn hade utskottet också att ta ställning till ett antal motionsyrkanden rörande det fortsatta familjepolitiska reformarbetet. Utskottet konstaterade då (SoU 1985/86:5 s. 13) att frågor om barnfamiljernas ekonomiska situation bereddes i regeringskansliet. Mot bakgrund av detta fann utskottet ingen anledning att ta något initiativ i frågan och avstyrkte därför motionerna. Inte heller beträffande förslagen till vårdnadsersättning fann utskottet skäl till annorlunda bedömning och avstyrkte även dessa motioner.

I årets budgetproposition erinrade föredragande statsrådet om att det familjeekonomiska stödet höjdes kraftigt den 1 januari 1985. Barnfamiljernas ekonomiska situation motiverar dock enligt hans mening att samhällets stöd ökas ytterligare. Efter de överläggningar som på statsrådets initiativ ägt rum med de övriga riksdagspartierna har regeringen härefter framlagt ett antal nya förslag om ökat ekonomiskt stöd till barnfamiljerna. Förslagen tas upp i proposition 1985/86:137. Propositionen innehåller bl. a. förslag om höjning av det allmänna barnbidraget och därmed även flerbarnstillägget, höjning av det förlängda barnbidraget och av studiebidraget samt höjning av garantinivån inom föräldraförsäkringen. I propositionen anför statsrådet, Lindqvist (prop. s. 3) att barnbidraget är den viktigaste delen av samhällets stöd till barnfamiljerna. Enligt hans mening bör även denna gång förbättringarna av familjestödet ske främst i form av ökade barnbidrag. Vidare anför (s. 4) att chefen för finansdepartementet samtidigt föreslår förändringar i inkomstskatten för åren 1987 och 1988. Förslagen innebär enligt propositionen betydande skattesänkningar i breda inkomstkikt och ökar förutsättningarna för reallöneökningar. Statsrådet anför att barnfamiljernas situation sålunda kommer att förbättras även genom dessa förslag.

Propositionens förslag av höjning av barnbidrag och förlängt barnbidrag behandlas nedan s. 16, övriga delar av propositionsförslagen s. 14.

Motionsförslag

Ett flertal motioner (m, fp, c) väckta dels under den allmänna motionstiden 1986, dels med anledning av proposition 1985/86:137 tar ånyo upp frågor om familjepolitikens allmänna inriktning och om det fortsatta familjepolitiska reformarbetet. I anslutning härtill presenteras även olika förslag om införande av någon form av allmän vårdnadsersättning (m, fp, c).

I *motion 1985/86:So614 av Ulf Adelson m. fl. (m)* föreslås bl. a. att riksdagen skall begära förslag till en skattefri vårdnadsersättning som skall utgå fr. o. m. den 1 januari 1987 med 6 000 kr. per år för barn mellan ett och tre års ålder (*yrkande 5*). I motionen understryks föräldrarnas ansvar för barnens fostran och presenteras en familjepolitik som bl. a. innebär att skatten skall bestämmas med hänsyn till hur många som skall leva på hushållsinkomsten, minskad styrning av den kommunala barnomsorgen, ändrade villkor för inkomstprövade bostadsbidrag m. m. Bl. a. föreslås införande av ett grundavdrag om 15 000 kr. per barn vid den kommunala beskattningen samt rätt till avdrag för barntillsynskostnader. När det gäller skälen för införande av vårdnadsersättning anför i motionen bl. a. att detta bör ske för att snabbt minska klyftan i stöd mellan de familjer som får och de som inte får kommunal barnomsorg och för att minska behovet av de för många småbarn mindre lämpade småbarnsplatserna vid daghemmen. Den föreslagna vårdnadsersättningen avses finansieras inom ramen för statsbidragen till den kommunala barnomsorgen. Liknande synpunkter framförs även i den med anledning av proposition 1985/86:137 väckta *motionen 1985/86:424 av Ulf Adelson m. fl. (m)*, vari bl. a. yrkas avslag på de i proposition 137 framlagda förslagen om höjning av barnbidrag och förlängt barnbidrag (se nedan s. 16).

I motionen yrkas också att riksdagen skall begära skyndsamt förslag om bostadsbidrag med rättvisa inkomstprövningsregler som utgår från disponibel inkomst efter skatt (*yrkande 8*) och att riksdagen skall begära förslag som innebär att bostadsbidragen för i första hand flerbarnsfamiljerna planmässigt och successivt ersätts med grundavdrag, lägre inkomstskatt i övrigt samt flerbarnstillägg (*yrkande 9*).

I *motion 1985/86:So605 av Ann-Cathrine Haglund (m)* yrkas att riksdagen skall begära förslag till en trygghetsgaranti som skulle komplettera vårdnadsersättning och föräldraförsäkring i enlighet med vad som anförs i motionen. Motionären anknuter till förslagen i den ovannämnda motionen So614 (m) och anför att dessa förslag avsevärt skulle förbättra den ekonomiska situationen och valfriheten för barnfamiljerna. Enligt motionären finns det dock skäl att särskilt uppmärksamma de ensamboende vårdnadshavarna och deras barn. Motionären anser att vårdnadsersättningen och föräldraförsäkringen bör kunna kompletteras med en rätt till inkomstutfyllnad upp till en viss minimistandard, ett slags trygghetsgaranti.

I *motion 1985/86:So603 av Bengt Westerberg m. fl. (fp)* anges ett antal principer som motionärerna anser böra vara vägledande för en familjepolitisk reform under en längre genomförandeperiod, bl. a. ökad hänsyn till försörjningsbörda när det gäller skattesystemet, på sikt en eliminering av inkomstprövningen i familjestödssystemet, en generell utformning av familjestödet, införande av ett obeskattat vårdnadsbidrag för alla förskolebarn, enhetstaxa inom barnomsorgen m. m. Motionärerna framlägger vidare ett antal konkreta förslag avsedda att genomföras inom tre år, bl. a. höjning av barnbidraget till 8 000 kr. per år samt vårdnadsbidrag på 4 000 kr. per år och förskolebarn, och yrkar att riksdagen skall begära förslag till reformerat familjestöd i enlighet med motionen (*yrkande 1*). I *motion 1985/86:425 (fp)* av samma motionärer utvecklas och konkretiseras dessa förslag. Motionärerna yrkar i anslutning härtill att riksdagen skall begära förslag till reformerat familjestöd enligt riktlinjerna i motionen, nämligen valfrihet, sänkta marginaleffekter och fortsatt utökning av det ekonomiska stödet för barnfamiljer (*yrkande 1*), att riksdagen skall besluta om införande av ett skattefritt vårdnadsbidrag/småbarnstillägg på 4 000 kr. per barn och år fr. o. m. den 1 juli 1986 för barn upp till tre år (*yrkande 2*), att riksdagen uttalar sig för ett åtgärdsprogram mot marginaleffekterna (fattigdomsfällan) i enlighet med motionens riktlinjer (*yrkande 3*), att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om en långsiktig reformering av det familjepolitiska stödet (*yrkande 4*) samt att riksdagen skall begära förslag till finansiering av det familjepolitiska stödet i enlighet med motionen (*yrkande 5*). Beträffande finansieringen pekas det i motionen på följande finansieringsvägar, nämligen en successiv sänkning av det kommunala grundavdraget, successivt avskaffande av livsmedelssubventionerna samt utebliven höjning av bostadsbidragen. Till detta kommer enligt motionärerna en minskning av socialbidragen till följd av den föreslagna utbyggnaden av det familjepolitiska stödet.

I *motion 1985/86:So615 av Kerstin Gellerman och Gudrun Norberg (båda fp)* yrkas ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om införande av ett

vårdnadsbidrag. Motionärerna påtalar skillnaderna i samhällsstöd mellan familjer som får kommunal barnomsorg och sådana som inte kan få det eller som själva tar hand om sina barn. Motionärerna vill utsträcka rätten till ledighet för vård av barn fram till dess barnet uppnått tre års ålder och i anslutning därtill införa vårdnadsbidrag.

I *motion 1985/86:So604 av Karin Söder m. fl. (c)* yrkas att riksdagen skall begära ett reformprogram för familjepolitiken i linje med vad som redovisas i motionen (*yrkande 1*). I motionen nämns bl. a. införande av en skattepliktig vårdnadsersättning för familjer med barn i förskoleåldern, ändrade regler för statsbidrag till barnomsorgen, ändrade regler för arbetsgivaravgifter för privat barnomsorg, lindrad beskattning för privata dagmammor, ökad skattereduktion för familjer med en inkomst, utbyggt barnbidrag m. m. Motionärerna framställer också ett särskilt yrkande om att riksdagen skall begära förslag till en skattepliktig vårdnadsersättning om 24 000 kr./år för alla familjer med barn upp till tre år (*yrkande 2*). Motionärerna yrkar också införande av möjlighet till kommunal vårdnadsersättning. Detta yrkande behandlas nedan (s. 11). I motionen anför bl. a. att centerpartiet formar sin politik för familjernas valfrihet och avvisar politiska pekpinnar om familjernas val och prioriteringar. I den med anledning av proposition 137 väckta *motion 1985/86:427 (c)* av samma motionärer yrkas ett tillkännagivande angående en långsiktig utbyggnad av vårdnadsersättning/föräldraförsäkring till att omfatta alla familjer med barn i förskoleåldern. Motionärerna anför bl. a. att förslagen i proposition 137 om höjd garantinivå inom föräldraförsäkringen måste ses som ett genombrott för tanken om vårdnadsersättning. Motionärerna vill dock att riksdagen skall slå fast den långsiktiga målsättningen genom ett uttalande att vårdnadsersättningen skall byggas ut till att omfatta alla familjer med barn i förskoleåldern i enlighet med centerpartiets förslag.

I *motion 1985/86:So606 av Alf Svensson (c)* begärs också förslag om vårdnadsersättning. Motionären yrkar att riksdagen skall begära förslag till vårdlöner för familjer med barn i förskoleåldern att införas från den 1 januari 1987 (*yrkande 4*). Vårdlönen bör enligt motionären vara beskattad och utgå med 10 % av basbeloppet per månad för det första barnet, hälften för följande barn.

Utskottets överväganden

De förslag om ökat ekonomiskt stöd till barnfamiljerna som läggs fram i proposition 1985/86:137 innebär, liksom den barnbidragshöjning som trädde i kraft den 1 januari 1985, ett välbehövligt tillskott till barnfamiljernas ekonomi. Utskottet ser med tillfredsställelse att det skapats utrymme för en ytterligare höjning av det allmänna barnbidraget, vilket utskottet ser som den viktigaste delen av samhällets stöd till barnfamiljerna. Denna syn på barnbidragets roll kommer till uttryck också i propositionen (se ovan s. 7). Utskottet vill samtidigt erinra om sina tidigare uttalanden att det behövs ett fortsatt långsiktigt översynsarbete på familjepolitikens område och att detta arbete bör bedrivas förutsättningslöst. Utskottet anser fortfarande att det finns ett stort behov av en helhetssyn på barnfamiljernas ekonomiska

situation. Utgångspunkten bör vara att olika åtgärder skall komplettera varandra så att de tillsammans leder till en rättvis fördelning av samhällets stöd och därmed en utjämning mellan barnfamiljer och icke-barnfamiljer samt mellan olika inkomstkikt. Att i förväg binda sig för vissa typer av lösningar vore olyckligt, vilket utskottet framhållit upprepade gånger. Utskottet, som förutsätter att man inom regeringskansliet fortsätter arbetet med en reformering av familjepolitiken, avstyrker därför motionerna So603 (fp) yrkande 1, So604 (c) yrkande 1, So605 (m), So615 (fp) och 425 (fp) yrkande 1.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet även yrkande 3 i motion 425 (fp). Utskottet avstyrker av samma skäl även yrkande 4 i samma motion.

När det gäller införande av *vårdnadsersättning*, småbarnstillägg eller liknande har utskottet tidigare av de skäl som ovan anförts ställt sig avvisande till sådana förslag. Utskottet har alltså samma inställning. Det kan tilläggas att de konkreta förslag som framlagts (m, fp, c) dessutom förete betydande skillnader i fråga om sådana grundläggande villkor som om ersättningen skall anses ge kompensation för en arbetsinsats och därmed vara skattepliktig, eller om den skall vara skattefri och neutral till hur föräldrarna ordnar omsorgen om sina barn. Förslagen skiljer sig även i fråga om vårdnadsersättningens belopp, om i vad mån storleken skall vara relaterad till antalet barn m. m. Enligt utskottets uppfattning finns inte skäl för riksdagen att gå in närmare på förslag vars konsekvenser för olika typer av barnfamiljer är så svåra att överblicka. Utskottet avstyrker alltså motionerna So604 (c) yrkande 2, So606 (c) yrkande 4, So614 (m) yrkande 5, 425 (fp) yrkande 2 och 427 (c).

När det gäller förslaget i motion 1985/86:425 (fp) yrkande 5 angående *finansieringen* av det familjepolitiska stödet vill utskottet erinra om att finansutskottet nyligen behandlat folkpartiets förslag till finansiering av de av partiet föreslagna familjepolitiska åtgärderna. Finansutskottet fann därvid att den anvisade finansieringen inte var tillräcklig och att den skulle ha en långsiktigt dränerande budgeteffekt (FiU 1985/86:10 s. 50).

Socialutskottet kan med hänvisning till det anförda inte ställa sig bakom ett tillkännagivande i enlighet med motionsförslaget och avstyrker alltså motion 425 (fp) i här aktuell del (yrkande 5).

I motion 1985/86:424 (m) aktualiseras vidare regler och villkor för *bostadsbidrag* (yrkandena 8 och 9). Utskottet konstaterar i denna del att bostadskommittén i sitt slutbetänkande (del I, SOU 1986:5) behandlat grundläggande frågor om bostadsbidragssystemets utformning, bl. a. om inkomstprövningen, och föreslagit vissa regeländringar. Kommitténs förslag skall remissbehandlas och därefter beredas inom regeringskansliet med sikte på en proposition till riksdagen hösten 1986. Bostadsutskottet har nyligen avstyrkt två motionsyrkanden (m) av samma innehåll som de nu aktuella med hänvisning till beredningen av bostadskommitténs förslag (BoU 1985/86:12 s. 4). Socialutskottet har inte anledning att göra annan bedömning än bostadsutskottet och avstyrker sålunda motion 424 (m) i aktuell del (yrkandena 8 och 9).

Tre motioner (m resp. c) tar upp kommunernas möjlighet att genom kommunal vårdnadsersättning eller genom socialbidrag ge ekonomiskt stöd till föräldrar som önskar avstå från förvärvsarbete för att själva vårda sina barn.

I *motion 1985/86:So601 av Martin Olsson och Ulla Tillander (båda c)* yrkas att riksdagen skall begära förslag om ändring av socialtjänstlagen syftande till att vård av egna små barn skall bedömas som en av samhället helt accepterad verksamhet. Motionärerna diskuterar en dom av regeringsrätten 1985, varigenom domstolen avslagit begäran om bistånd i form av socialbidrag i det fall plats anvisats inom kommunens barnomsorg och modern därför varit oförhindrad att söka arbete. Motionärerna anför bl. a. att familjepolitiken bör utgå från den självklara förutsättningen att alla barn har rätt till omsorg och att all omsorg måste värderas och ersättas. Föräldrarna måste enligt motionärerna ha valfrihet mellan att anlita samhällets eller annan barnomsorg och att avstå från förvärvsarbete utanför hemmet för att själva på heltid vårda sina små barn. Motionärerna vill ha en sådan ändring av socialtjänstlagen att föräldrarna ges denna valfrihet och att vård av egna barn blir en av samhället helt accepterad verksamhet.

I *motion 1985/86:So614 av Ulf Adelsohn m. fl. (m)* yrkas att riksdagen skall begära en sådan ändring av socialtjänstlagen att det klart framgår att vård av egna barn skall betraktas som jämbördigt med förvärvsarbete (*yrkande 15*). Även dessa motionärer tar upp den ovannämnda regeringsrättsdomen om vägrat socialbidrag i det fall barnomsorgsplats erbjudits. Motionärerna kritiserar att en hemarbetande förälder som inte ställt sig i daghems- och arbetslöshetskö skall anses "frivilligt avhålla sig från att arbeta" trots att vederbörande utför ett arbete som på daghem skulle kosta över 100 000 kr. för två barn. Motionärerna anför att socialbidrag alltid är en nödlösning, men när behov därav trots allt uppstår vård av egna barn bör jämsställas med motsvarande förvärvsarbete.

Ett förslag med liknande syfte som i de två nu nämnda motionerna framlägs i *motion 1985/86:So604 av Karin Söder m. fl. (c)*. I denna motion yrkas att riksdagen skall begära förslag om ändring av kommunallagen så att det blir förenligt med den kommunala kompetensen att i en kommun införa vårdnadsersättning (*yrkande 9*). Motionärerna anför att det inom en rad kommuner tas initiativ för att lokalt skapa en vårdnadsersättning. Dessa initiativ skall ses som ett resultat av en bred och entydig folklig opinion för rättvisa mellan olika barnfamiljer när det gäller omsorgen om små barn. Kommunen skall enligt motionärerna ha möjlighet att direkt betala ut vårdnadsersättning. Om detta förutsätter en ändring av kommunallagen bör det ske.

Frågan om rätt till socialbidrag vid vård av egna barn behandlades av utskottet under föregående riksmöte. I sitt betänkande SoU 1984/85:18 (s. 7 f.) redovisade utskottet bl. a. vissa uttalanden som gjorts av riksdagen i samband med socialtjänstlagens tillkomst, innehållet i socialstyrelsens allmänna råd på området, samt slutligen innehållet i regeringsrättens då nyligen meddelade dom. Utskottet anförde härefter följande.

Utskottet konstaterar för sin del att riksdagens enhälliga uttalanden i samband med socialtjänstlagens tillkomst utgår från synen att den som själv kan försörja sig genom eget arbete inte bör ha rätt till socialbidrag. Utskottet anser detta vara en naturlig utgångspunkt även för bedömningen av sådana fall som motionärerna tar upp. Den som inte har ett arbete bör således i vart fall stå till arbetsmarknadens förfogande. Utskottet konstaterar att regeringsrättens prejudicerande avgörande går i samma riktning. I den mån det i ett enskilt fall finns särskilda omständigheter som motiverar rätt till bistånd trots att den sökande inte vill ställa sig till arbetsmarknadens förfogande finns möjlighet att efter prövning ändå låta socialbidrag utgå.

Utskottet kan således inte acceptera synsättet att var och en som har barn skall kunna välja att avstå från förvärsarbete för att – om inkomsterna då inte räcker till – i stället få socialbidrag. I första hand måste den enskilda människan själv ta ansvar för sitt liv och efter förmåga försöka försörja sig och sin familj. Socialbidraget bör, som framhölls då socialtjänstlagen antogs, vara en sista resurs för att trygga den enskildes försörjning när andra möjligheter tryter. Utskottet kan inte gå med på att socialbidraget skall användas som ett medel för att förverkliga allmänna familjepolitiska mål, såsom motionsförslaget syftar till.

Motionsyrkanden om införande av möjlighet att utge kommunal vårdnadsersättning har ett flertal gånger avstyrkts av konstitutionsutskottet, senast i betänkande KU 1985/86:15 (s. 48). I det nämnda betänkandet upplyses även (s. 18) att regeringen den 12 december 1985 beslutat att inte vidta någon åtgärd med anledning av framställningar från sex kommuner om att regeringen skulle verka för en lagändring som gör det möjligt för en kommun att införa vårdnadsersättning för vård av egna barn.

Utskottet har när det gäller socialbidrag för vård av egna barn samma uppfattning som tidigare och avstyrker alltså motionerna So601 (c) och So614 (m) yrkande 15.

När det gäller yrkandet i motion So604 (c) om möjlighet till kommunal vårdnadsersättning uppfattar utskottet detta förslag som närmast syftande till att kompensera föräldrar som inte åtnjuter kommunal barnomsorg. Förslaget har således ett starkt samband med det ansvar för barnomsorgen som åvilar kommunen enligt socialtjänstlagen. Utskottet vill med anledning därav erinra om att riksdagen i höstas ställde sig bakom förslagen i proposition 1984/85:209 om förskola för alla barn, innebärande att man slog fast principen om alla barns rätt att fr. o. m. ett och ett halvt års ålder och fram till skolstarten delta i en kommunal förskoleverksamhet. Enligt propositionen skall utbyggnaden av barnomsorgen ske i sådan takt att barnomsorgsverksamheten är utbyggd senast år 1991. För de barn vars föräldrar förvärsarbetar eller studerar är det i första hand fråga om behov av barnomsorg i daghem eller familjedaghem. För övriga barn avses öppen förskola eller deltidsgrupp (prop. s. 17).

Enligt utskottets mening skulle en möjlighet för kommunerna att utge en kommunal vårdnadsersättning kunna få den effekten att vissa kommuner föredrog detta framför att bygga ut barnomsorgen. Detta skulle motverka förverkligandet av en förskola för alla barn och dessutom försvåra arbetet för kvinnors jämställdhet. Utskottet, som tidigare uttalat att det är angeläget att den planerade utbyggnaden av barnomsorgen kommer till stånd (SoU

1985/86:5 s. 8), kan av dessa skäl inte ställa sig bakom förslaget om möjlighet till kommunal vårdnadsersättning. Utskottet avstyrker således motion So604 (c) i här aktuell del (yrkande 9).

SoU 1985/86:28

Vissa lagstiftningsfrågor

I *proposition 1985/86:96* föreslås en ny lag om förlängt barnbidrag avsedd att träda i kraft den 1 juli 1986. Förslaget innebär att riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna övertar *administrationen av det förlängda barnbidraget*, som härigenom förs över från det studiesociala området till socialförsäkringsområdet. Reglerna anpassas till dem som gäller för allmänt barnbidrag och utbetalningarna samordnas. Vidare föreslås vissa ändringar i lagen (1984:1095) om förlängt bidragsförskott för studerande och i lagen (1984:1096) om särskilt bidrag till vissa adoptivbarn. Båda är av redaktionell karaktär.

Utskottet tillstyrker förslagen.

I samma proposition föreslås vidare ändringar fr. o. m. den 1 juli 1986 i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag som – förutom en anpassning till den nya lagen om förlängt barnbidrag –, bl. a. innebär utvidgad rätt till *barnbidrag för barn i specialskolan* och för barn som erhåller bostad enligt omsorgslagstiftningen.

I *motion 1985/86:So234 av Bengt Westerberg m. fl. (fp)* yrkas ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om behovet av en översyn av reglerna för bl. a. barnbidrag för barn som vistas på statlig specialskola eller liknande (*yrkande 3 delvis*). Motionärerna påpekar att rätten till barnbidrag, flerbarnstillägg m. m. för närvarande är begränsad för handikappade barn som vistas på institutioner. De erinrar om att riksdagen tidigare uttalat att det är angeläget att en regeländring kommer till stånd.

Utskottet behandlade under föregående riksmöte ett flertal motioner av samma innebörd som den nu aktuella (SoU 1984/85:18 s. 13 f.). Som framgår av motionen underströk utskottet då kraftigt angelägenheten av en regeländring beträffande barnbidrag till barn i specialskolor och förutsatte att regeringen skyndsamt skulle överväga dessa frågor med sikte på ett avskaffande av nuvarande system med s. k. klädbidrag.

Utskottet konstaterar att regeringen nu i *proposition 1985/86:96* framlagt förslag i enlighet med vad riksdagen begärt och tillstyrker propositionen i här aktuell del. Motionsyrkandet (fp) påkallar därför ingen riksdagens åtgärd, såvitt nu är i fråga.

I samma proposition föreslås vidare ett bemyndigande för regeringen att träffa *överenskommelse med andra länder om barnbidrag*. Regleringen i lagen om allmänna barnbidrag kommer härigenom att överensstämma med vad som gäller enligt 20 kap. 15 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Ändringen syftar till att göra det möjligt att genom konventioner träffa överenskommelser om förmåner vid vistelse i annat land än det egna i syfte bl. a. att undvika dubbelbetalningar. I propositionen anförts (s. 17) att målsättningen när konventioner sluts regelmässigt är att det utsändande landets lagstiftning skall fortsätta att gälla och det andra landets lagstiftning vika.

I *motion 1985/86:So622* av Rune Rydén och Gullan Lindblad (båda m) yrkas att riksdagen skall begära utredning och förslag som syftar till att barnbidrag inte skall kunna utgå samtidigt såväl från Sverige som från ett främmande vistelseland. Motionärerna tar upp ett fall där bidrag utgått retroaktivt efter en utlandsvistelse trots att barnbidrag också utbetalats från vistelslandet under motsvarande tid. Motionärerna ifrågasätter om barnbidrag skall kunna utgå från båda länderna och anser att dylika förhållanden bör kunna regleras genom någon form av överenskommelse/konvention.

I propositionen har som ovan nämnts föreslagits ett bemyndigande för regeringen att träffa överenskommelse med andra länder om rätt till barnbidrag, vilket enligt utskottets mening tillgodoser syftet med motion So622 (m). I sammanhanget kan erinras om att riksdagen tidigare på förslag av utskottet givit regeringen till känna behovet av en förutsättningslös översyn av hithörande regler i lagen om allmänna barnbidrag i syfte att skapa större enhetlighet och bättre samordning i förhållande till andra sociala förmåner, här och utomlands (SoU 1983/84:17 s. 4, rskr. 211). Skäl för detta var bl. a. att nuvarande regler gör att barnbidrag i vissa fall kan utgå samtidigt såväl från Sverige som från annat land. Det nu aktuella motionsyrkandet påkallar således ingen riksdagens åtgärd. Propositionsförslaget tillstyrks.

I *proposition 1985/86:137* framläggs vissa ytterligare lagförslag som rör villkoren för förlängt barnbidrag. Dessa ändringar avses träda i kraft den 1 januari 1987. Förslagen innebär såvitt nu är i fråga (3 § lagen om förlängt barnbidrag) att förlängt barnbidrag lämnas t. o. m. den månad eleven slutför utbildningen eller avbryter studierna, dvs. den nuvarande *begränsningen till läsåret* september–maj föreslås borttagen. Propositionsförslagen tillstyrks i de motioner som berört det. Även utskottet tillstyrker förslaget.

I samma proposition föreslås vidare att den nuvarande *kvartalsanknytningen* vad gäller rätten till barnbidrag upphör och anpassas till den månadsregel som gäller i fråga om utbetalningen av bidraget (2 och 3 §§ lagen om allmänna barnbidrag). På en punkt föreslås dock ett bibehållande av nuvarande kvartalsregel: barnbidrag kommer även enligt det nya förslaget att utgå t. o. m. det kvartal då barnet fyller 16 år. Skäl härför är att man velat undvika en försämring för de barn som inte fortsätter att studera i gymnasieskolan. Visst undantag görs även beträffande institutionsvård (7 § i dess lydelse enligt prop. 96). En kvartalsanknytning kommer även att kvarstå vad gäller flerbarnstillägg för studerande i åldrarna 16–19 år (2 b §).

I *motion 1985/86:So602* av Karin Israelsson (c) yrkas att riksdagen skall begära sådana ändringar i lagen om allmänna barnbidrag att kvartalsanknytningarna helt upphör.

Som ovan framgått innebär förslagen i proposition 137 att kvartalsanknytningen i huvudsak upphör. De undantag som ännu kvarstår är begränsade och får tills vidare accepteras. Förslagen tillgodoser alltså i huvudsak syftet med motion So602 (c), som enligt utskottets mening därför inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

Frågan om rätt till *barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse* tas upp i två motioner. Bakgrunden härtill är följande.

Riksdagen beslutade i december 1984 att 1 § i lagen om allmänna barnbidrag skulle ändras på så sätt att det fr. o. m. år 1985 gäller en principiell ettårsgräns för barnbidrag under vistelse utomlands (prop. 1984/85:39, SoU 6). Om vistelsen är avsedd att vara längre tid än ett år skall alltså barnbidrag inte utgå. För barn till statligt anställda som utför arbete utomlands gäller ingen tidsbegränsning. För barn till svenska missionärer och präster gäller liksom tidigare en treårsgräns, vilket före lagändringen gällde som allmän huvudregel.

Utskottet har tidigare behandlat motionsförslag om utsträckt rätt till barnbidrag för barn till alla som är anställda av svenska kyrkan, svenska trossamfund eller till sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet.

Utskottet anförde i betänkandet SoU 1984/85:6 att det delade åsikten att det är önskvärt att likställa olika typer av ideellt biståndsarbete, så att samma förmåner kommer att utgå till alla som är anställda av ett svenskt trossamfund eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet i utvecklingsländer. Det viktiga var dock enligt utskottet att möjligheterna att bedriva ideellt biståndsarbete inte försämrades. Om detta krav tillgodosågs i form av särskilda undantagsregler i lagen om allmänna barnbidrag eller i form av ekonomisk kompensation i annan ordning var enligt utskottet mera en praktisk fråga. Utskottet ansåg för sin del den i propositionen föreslagna linjen – dvs. utbetalning av motsvarande bidrag genom SIDA – vara den enklaste och mest lämpliga lösningen.

I betänkande SoU 1984/85:18 konstaterade utskottet att ingenting nytt hade framförts sedan riksdagen senast tog ställning till denna fråga. Utskottet tillade att erfarenheterna får utvisa om det finns skäl att överväga andra lagtekniska lösningar för att inte försvåra det ideella biståndsarbetet. Utskottet ville alltså inte gå in på en förnyad prövning av den lagändring som trädde i kraft vid årsskiftet 1984/85 och avstyrkte därmed den då aktuella motionen.

I motion 1985/86:So620 av Ingemar Eliasson (fp) yrkas att riksdagen skall anta ett till motionen bifogat lagförslag, innebärande att det i tiden obegränsade undantag som för närvarande gäller för barn till statligt anställda som utför arbete utomlands utsträcks att gälla även medföljande barn till den som är anställd av svenska kyrkan, ett svenskt trossamfund eller till sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet. Motionären anför bl. a. att samhället bör inta en positiv inställning till det biståndsarbete som bedrivs av ideella organisationer. Det bör därför finnas en generell rätt till barnbidrag för barn till utlandsstationerade präster, missionärer och biståndsarbetare m. fl., oavsett hur lång utlandsvistelsen är.

I motion 1985/86:So621 av Ann-Cathrine Haglund och Göte Jonsson (båda m) yrkas att riksdagen skall begära förslag till sådan ändring av lagen om allmänna barnbidrag att treårsgränsen kommer att gälla för alla som är anställda av ovannämnda samfund och ideella organisationer. I denna motion anför bl. a. att missionsarbete och ideellt biståndsarbete företer betydande likheter vad gäller såväl arbetsinnehåll som organisationsbakgrund. Det är därför önskvärt att likställa olika typer av ideellt biståndsarbe-

te. De volontärbidrag som administreras av SIDA utjämnar inte de ekonomiska skillnaderna. Motionärerna anser därför att den tidigare treårsgränsen för barnbidrag vid utlandsvistelse bör utsträckas att gälla inte bara barn till präster och missionärer utan även barn till andra personer anställda av svenska kyrkan, ett svenskt trossamfund eller till ett sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet.

Utskottet anser inte att någonting nytt har framkommit som skulle motivera en omprövning av riksdagens tidigare ställningstagande i denna fråga. Som utskottet tidigare anfört får erfarenheterna utvisa om det finns skäl att överväga andra lagtekniska lösningar för att inte försvåra det ideella biståndsarbetet. Utskottet förutsätter att regeringen följer tillämpningen av nu aktuella regler och om så skulle visa sig motiverat tar initiativ till lämpliga åtgärder. Utskottet avstyrker sålunda såväl motion So620 (fp) som motion So621 (m).

Storlek av barnbidrag och förlängt barnbidrag

I proposition 1985/86:137 om ökat ekonomiskt stöd till barnfamiljer föreslås en höjning av det allmänna barnbidraget med 1 020 kr. per år och barn fr. o. m. den 1 januari 1987 (1 § i förslaget till lag om ändring i lagen om allmänna barnbidrag). En motsvarande höjning föreslås beträffande det förlängda barnbidraget (1 § i förslaget till lag om ändring i den ännu inte formellt beslutade lagen om förlängt barnbidrag).

Beträffande medelsanvisningen för Allmänna barnbidrag har i proposition 1985/86:96 föreslagits ett belopp av 8 230 milj. kr. avseende allmänna barnbidrag och förlängt barnbidrag. Detta belopp föreslås i proposition 1985/86:137 höjt med ytterligare 905 milj. kr. såsom en konsekvens av de föreslagna regeländringarna. Av beloppet avser 875 milj. kr. den beloppsmässiga höjningen av bidragen.

Ett flertal motioner från samtliga oppositionspartier tar upp storleken av barnbidrag och förlängt barnbidrag.

I *motion 1985/86:424 av Ulf Adelson m. fl. (m)* yrkas avslag på den föreslagna höjningen av det allmänna barnbidraget (*yrkande 1*) och på höjningen av det förlängda barnbidraget (*yrkande 2*). I anslutning härtill yrkas en motsvarande mindre medelsanvisning (–875 milj. kr.) till Allmänna barnbidrag (*yrkande 3*). Motionärerna anför bl. a. att de höjda barnbidragen finansieras med höjda skatter som i stor utsträckning drabbar barnfamiljerna själva. Rundgången skulle därför fortsätta och bidragsberoendet ytterligare öka. Motionärerna anser att barnfamiljernas ekonomi i stället bör stärkas genom att hänsyn tas till deras lägre skatteförmåga genom sänkt inkomstskatt i form av grundavdrag för barn.

I *motion 1985/86:So604 av Karin Söder m. fl. (c)*, som väckts under den allmänna motionstiden, yrkas att riksdagen beslutar att som en minimiåtgärd hos regeringen begära förslag om höjning av barnbidragen med 500 kr. per år (*yrkande 10*). I *motion 1985/86:427 (c)* av samma motionärer konstateras att förslagen i proposition 1985/86:137 är i enlighet med centerpartiets krav och familjepolitiska program.

I motion 1985/86:So606 av Alf Svensson (c) yrkas att riksdagen skall begära förslag om höjning av barnbidragen med 600 kr. per barn och år fr. o. m. den 1 juli 1986 (yrkande 10).

I motion 1985/86:So607 av Lars Werner m. fl. (vpk), som väckts under den allmänna motionstiden, yrkas att riksdagen beslutar att barnbidraget tills vidare skall utgå med 25 % av basbeloppet (yrkande 13). Motionärerna anför att en barnbidragshöjning behövs dels därför att inflationen urholkat tidigare belopp, dels därför att levnadsomkostnaderna har ökat. De erinrar vidare om att vpk under många år krävt att barnbidraget skall motsvara 25 % av basbeloppet och indexregleras. I motion 1985/86:426 (vpk) av samma motionärer anfördes att de åtgärder som har störst betydelse om man vill förbättra inte bara för barnfamiljerna utan även för andra ekonomiskt svårt ställda grupper är att ta bort moms på maten och att minska boendekostnaderna. Motionärerna konstaterar vidare att förslagen i proposition 1985/86:137 tillgodoser vpk:s krav vad gäller storleken på barnbidraget, däremot inte kravet att barnbidraget skall vara basbeloppsanknutet. Enligt motionärerna är det inte rimligt att varje nödvändig barnbidragshöjning skall behöva föregås av en så ingående och långsam process som en prövning av regering och riksdag innebär. Motionärerna yrkar i enlighet härmed att såväl barnbidraget som det förlängda barnbidraget skall göras basbeloppsanknutet på den nivå som föreslås i proposition 137 (yrkande 1).

Utskottet har i det föregående anslutit sig till propositionens syn att barnbidraget är den viktigaste delen av samhällets stöd till barnfamiljerna. Även om andra familjepolitiska åtgärder också kan vara motiverade framstår i nuläget en barnbidragshöjning som det bästa och mest effektiva sättet att snabbt nå alla barnfamiljer med ett förbättrat ekonomiskt stöd. Utskottet tillstyrker sålunda propositionens förslag om höjning av barnbidrag och förlängt barnbidrag och avstyrker motion 1985/86:424 (m) yrkande 1 resp. 2. Utskottet avstyrker även förslagen om en mindre barnbidragshöjning från den 1 juli 1986, vilka framförs i motionerna So604 (c) yrkande 10 och So606 (c) yrkande 10 och som får anses tillgodosedda genom förslagen i propositionen.

Som en följd av detta utskottets ställningstagande tillstyrker utskottet även den i propositionerna föreslagna medelsanvisningen till Allmänna barnbidrag och avstyrker motion 1985/86:424 (m) yrkande 3.

När det gäller den i vpk-motionerna aktualiserade frågan om en indexreglering av barnbidraget kan erinras om att utskottet vid flera tidigare tillfällen avstyrkt sådana förslag från vpk, senast i betänkande SoU 1983/84:35. Utskottet anförde då bl. a. (s. 13) att en indexreglering av barnbidraget skulle minska möjligheterna till en förutsättningslös prövning av på vilket sätt stödet till barnfamiljerna bör utformas för att nå de mest behövande.

Utskottet har inte ändrat inställning i denna principfråga och avstyrker sålunda motion 1985/86:426 (vpk) yrkande 1 såväl vad gäller det allmänna barnbidraget som vad gäller det förlängda barnbidraget.

I proposition 1985/86:135 hemställs att riksdagen till Bidragsförskott för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 1 685 milj. kr. I propositionen anføres att riksdagens revisorer inom kort kommer att i skrivelse till riksdagen framlägga olika förslag beträffande underhållsbidrag och bidragsförskott. Fördragande statsrådet anför att denna skrivelse bör avvaktas innan regeringen lämnar förslag till riksdagen i dessa frågor. Enligt statsrådets bedömning bör frågan tas upp inom regeringen senare under kalenderåret 1985/86. Den föreslagna medelsanvisningen utgår tills vidare från oförändrade underhållsbidrags- och bidragsförskottsregler.

I motion 1985/86:423 av Karin Israelsson m. fl. (c) yrkas att riksdagen skall begära förslag under innevarande kalenderår om besparingar under anslaget Bidragsförskott. Motionärerna anför bl. a. att rapporten från riksdagens revisorer nu framlagts och att där redovisas omfattande möjligheter till besparingar.

Utskottet tar denna dag även ställning till Förslag 1985/86:17 från riksdagens revisorer angående statens utgifter för bidragsförskott. Utskottet uttalar sig därvid för en förutsättningslös utredning av nuvarande regelsystem, regeringen obetaget att om den så finner motiverat framlägga förslag till kortsiktiga åtgärder (SoU 1985/86:29). Motion 423 (c) bör med hänsyn härtill inte föranleda någon riksdagens åtgärd och avstyrks.

I motion 1985/86:So234 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs såvitt nu är i fråga (*yrkande 3 delvis*) att riksdagen skall ge regeringen till känna behovet av en översyn av reglerna för bidragsförskott för barn som vistas på statlig specialskola eller liknande.

Som ovan framgått förordar utskottet en förutsättningslös utredning av regelsystemet för underhållsbidrag och bidragsförskott. Utskottet utgår från att regeringen i det sammanhanget överväger innehållet i bidragsförskottslagen i hela dess vidd. Motion So234 (fp) påkallar därför ingen riksdagens åtgärd i här aktuell del och avstyrks.

Utskottet tillstyrker den i proposition 1985/86:135 föreslagna medelsanvisningen till Bidragsförskott och den i proposition 1985/86:100 föreslagna medelsanvisningen till (C 6) Särskilt bidrag för vissa adoptivbarn.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *det familjepolitiska reformarbetet* att riksdagen avslår motion 1985/86:So603 yrkande 1, motion 1985/86:So604 yrkande 1, motion 1985/86:So605, motion 1985/86:So615 och motion 1985/86:425 yrkande 1,
2. beträffande *åtgärdsprogram mot marginaleffekter* att riksdagen avslår motion 1985/86:425 yrkande 3,
3. beträffande *ett familjepolitiskt utbyggnadsprogram* att riksdagen avslår motion 1985/86:425 yrkande 4,
4. beträffande *införande av vårdnadsersättning* att riksdagen avslår motion 1985/86:So604 yrkande 2, motion 1985/

5. beträffande *finansieringen av familjepolitiska åtgärder*
att riksdagen avslår motion 1985/86:425 yrkande 5,

6. beträffande *villkor för bostadsbidrag*
att riksdagen avslår motion 1985/86:424 yrkandena 8 och 9.

7. beträffande *socialbidrag vid vård av egna barn*
att riksdagen avslår motion 1985/86:So601 och motion 1985/86:So614 yrkande 15,

8. beträffande *möjlighet till kommunal vårdnadsersättning*
att riksdagen avslår motion 1985/86:So604 yrkande 9.

9. beträffande *ändrad administration av förlängt barnbidrag m. m.*
att riksdagen antar i proposition 1985/86:96 framlagda förslag till

a) lag om förlängt barnbidrag,

b) lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

c) lag om ändring i lagen (1984:1095) om förlängt bidragsförskott för studerande,

d) lag om ändring i lagen (1984:1096) om särskilt bidrag till vissa adoptivbarn.

10. beträffande *barnbidrag till barn i specialskola*
att riksdagen avslår motion 1985/86:So234 yrkande 3 i motsvarande del.

11. beträffande *barnbidrag samtidigt från Sverige och annat land*
att riksdagen avslår motion 1985/86:So622,

12. beträffande *förlängt barnbidrag hela året*
att riksdagen med bifall till proposition 1985/86:137 i motsvarande del antar 3 § i förslaget till lag om ändring i lagen (1986:000) om förlängt barnbidrag,

13. beträffande *övergång från kvartals- till månadsregel*
att riksdagen med bifall till proposition 1985/86:137 i motsvarande del antar 2 och 3 §§ i förslaget till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

14. beträffande *kvartalsanknytning av barnbidrag*
att riksdagen avslår motion 1985/86:So602,

15. beträffande *barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse*
att riksdagen avslår motion 1985/86:So620 och motion 1985/86:So621,

16. beträffande *höjning av det allmänna barnbidraget*
att riksdagen med bifall till proposition 1985/86:137 i motsvarande del och med avslag på motion 1985/86:So604 yrkande 10, motion 1985/86:So606 yrkande 10 och motion 1985/86:424 yrkande 1 antar 1 § i förslaget till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.

17. beträffande *höjning av förlängt barnbidrag*
att riksdagen med bifall till proposition 1985/86:137 i motsvarande del och med avslag på motion 1985/86:424 yrkande 2 antar 1 § i förslaget till lag om ändring i lagen (1986:000) om förlängt barnbidrag,

18. beträffande *lagförslagen i övrigt*
att riksdagen antar i proposition 1985/86:137 framlagda förslag till lag

om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag och till lag om ändring i lagen (1986:000) om förlängt barnbidrag i den mån förslagen inte behandlats under mom. 12, 13, 16 och 17,

19. beträffande *medelsanvisning till Allmänna barnbidrag* att riksdagen med bifall till proposition 1985/86:96 yrkande 5 och proposition 1985/86:137 yrkande 4 och med avslag på motion 1985/86:424 yrkande 3 till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 9 135 000 000 kr.,

20. beträffande *indexreglering av barnbidrag m. m.* att riksdagen avslår motion 1985/86:So607 yrkande 13 och motion 1985/86:426 yrkande 1,

21. beträffande *besparingar under anslaget Bidragsförskott* att riksdagen avslår motion 1985/86:423,

22. beträffande *bidragsförskott till barn i specialskola* att riksdagen avslår motion 1985/86:So234 yrkande 3 i motsvarande del,

23. beträffande *medelsanvisning till Bidragsförskott* att riksdagen med bifall till proposition 1985/86:135 till *Bidragsförskott* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 1 685 000 000 kr.,

24. beträffande *medelsanvisning för bidrag till vissa adoptivbarn* att riksdagen med bifall till proposition 1985/86:100 bil. 7 till *Särskilt bidrag för vissa adoptivbarn* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 4 900 000 kr.

Stockholm den 15 maj 1986

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), John Johnsson (s), Göte Jonsson (m), Kjell Nilsson (s), Rune Gustavsson (c), Gunnar Ström (s), Per Arne Aglert (fp), Ann-Cathrine Haglund (m), Yvonne Sandberg-Fries (s), Inga Lantz (vpk), Ingrid Andersson (s), Ingvar Eriksson (m), Rosa Östh (c), Maud Björnemalm (s) och Birthe Sörestedt (s).

Det familjepolitiska reformarbetet (mom. 1 i hemställan)

1. av Daniel Tarschys (fp), Göte Jonsson (m), Rune Gustavsson (c), Per Arne Aglert (fp), Ann-Cathrine Haglund (m), Ingvar Eriksson (m) och Rosa Östh (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 9 med "De förslag om" och slutar på s. 10 med "425 (fp) yrkande 1" bort ha följande lydelse:

I och med den första trepartiregeringens tillträde 1976 påbörjades en viktig kursomläggning i familjepolitiken i syfte att öka valfriheten för familjerna och skapa bättre förutsättningar för barnens trygghet.

Under de borgerliga regeringsåren vidtogs bl. a. följande åtgärder:

- En rätt till ledighet för vård av barn infördes. Föräldrar fick härigenom möjlighet att förkorta sin arbetstid till normalt sex timmar per dag. Föräldrar med barn under ett och ett halvt år gavs vidare rätt till hel tjänstledighet från arbetet.
- Föräldraförsäkringen byggdes ut från sju till tolv månader, varav de första nio ersätts enligt inkomstbortfallsprincipen och de tre sista med ett garantibelopp.
- Barnbidraget höjdes från 1 800 kr. till 3 000 kr. per barn.
- Ett flerbarnstillägg infördes som innebar att barnbidraget fr. o. m. det tredje barnet utgår med ett med 50 % förhöjt belopp.
- Allmän föräldrautbildning i samband med barnets födelse genomfördes, och rätt till ledighet från arbetet för sådan utbildning infördes.
- Män fick rätt till tio dagars ledighet i samband med barns födelse.
- Rätten till ersättning och ledighet vid barns sjukdom utsträcktes till 60 dagar per barn och år.
- Åga av barn förbjöds i lag.
- Genom en fortsatt utbyggnad av den kommunala barnomsorgen fördubblades antalet daghemplatser från 81 100 år 1976 till 163 500 år 1982. Samtidigt ökade antalet platser för förskolebarn i familjedaghem från 59 200 till 97 000.
- Genom en kraftfull satsning på omsorgen av skolbarn i åldern 7–12 år ökades antalet platser i fritidshem och familjedaghem från 50 000 år 1976 till 104 400 år 1982.

De åtgärder som vidtagits sedan regeringsskiftet 1982 vittnar om ett försvagat intresse för familjepolitiken och en snävare syn på andra former av barnomsorg än heltidstillsyn i kommunala daghem.

Enligt utskottets mening behövs nu åter en kursomläggning. Det familjepolitiska reformarbetet måste utgå från en helhetssyn och utformas utifrån vissa övergripande mål och principer. Familjen är samhällets hörnsten, och de viktigaste delarna i barnens uppfostran ges i familjen. Brister i detta avseende kan aldrig helt uppvägas av fostran och utbildning utanför familjen.

Föräldrarna har det grundläggande ansvaret för barnens uppfostran. Samhällets familjepolitik skall underlätta för föräldrarna att ta och bära detta ansvar.

Familjepolitiken måste utformas så att den kan tillgodose skilda familjers olika önskemål och behov. Det är föräldrarna som skall avgöra vilken omsorg och tillsyn man vill ge barnen. Samhällets stöd till barnfamiljerna bör baseras på valfrihet. Föräldrarna bör ges bättre möjligheter att välja form av tillsyn.

Familjerna skall ha möjlighet att välja mellan många skilda alternativ, så att de i olika stadier av sitt liv skall kunna välja den livsform, arbetsfördelning och barnomsorg som passar just då. Oavsett om föräldrarna förvärvsarbetar eller inte och oavsett om de har få eller många barn skall de kunna välja den lösning som passar barnen bäst och som ger föräldrarna trygghet för barnen.

Barnen är vår framtid. Alla barn har rätt till en trygg uppväxt. Samhällets familjepolitik måste sätta barnen och deras bästa i centrum. Det är i första hand föräldrarna som har ansvaret för sina barn och deras uppväxtvillkor. Barnens och föräldrarnas behov av mer tid för varandra är en viktig grundprincip för familjepolitiken.

Inuvarande skattesystem tas ingen hänsyn till hur många som skall leva av familjeinkomsten vid beskattningen. Skattesystemet måste därför vägas in i den samlade familjepolitiken och ta hänsyn till försörjningsbördan. Möjlighet måste finnas även för barnfamiljer med bara en inkomst att leva på denna jämte barnbidrag och flerbarnstillägg. Barn- och familjestödet är svåröverskådligt och i vissa delar styrande och direkt orättvist med i vissa fall oacceptabla marginaleffekter som följd. Vägledande för en översyn bör vara kraven på rättvisa, valfrihet och effektivitet.

Familjepolitiken måste utgå från den självklara förutsättningen att föräldrarna bäst vet vilken omsorgsform som bäst passar deras barn. Vård av barn måste därför alltid betraktas som en lika värdefull uppgift oberoende av om den utförs av föräldrarna själva eller av privata eller kommunala ersättare. Införandet av någon form av vårdnadsersättning skulle underlätta familjernas valfrihet.

Det samhälleliga stödet till barnomsorgen måste också utformas så att det utgår lika för olika former av barnomsorg.

I sammanfattning bör principerna för den fortsatta familjepolitiken vara följande:

- Föräldrarna har huvudansvaret för barnen, och familjen är basen för barnens uppfostran.
- Familjepolitiken skall syfta till att ge barnen en trygg uppväxt, öka valfriheten och främja jämställdheten.
- Skattesystemet skall utformas så att hänsyn tas till försörjningsbördan varvid särskilt beaktas ensamförsörjarfamiljerna.
- Reformeringen av det fortsatta familjestödet måste inriktas på att mildra marginaleffekterna för barnfamiljerna.
- Reformen skall innefatta ändring av stödet till olika former av barntillsyn så att familjernas valfrihet förbättras och alternativa barnomsorger stimuleras. Vård av egna barn skall underlättas om familjen väljer detta framför att lösa barnomsorgen utanför hemmet.
- Större rättvisa måste uppnås mellan familjer med barn och familjer utan barn. Särskild hänsyn måste tas till flerbarnsfamiljernas situation.

dels att utskottet under mom. 1 bort hemställa

1. beträffande *det familjepolitiska reformarbetet*

att riksdagen med anledning av motion 1985/86:So603 yrkande 1, motion 1985/86:So604 yrkande 1, motion 1985/86:So605, motion 1985/86:So615 och motion 1985/86:425 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Motiveringen till mom. 1 i hemställan

2. av Inga Lantz (vpk) som anser att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 9 med "De förslag om" och slutar på s. 10 med "uppretrade gånger" bort ha följande lydelse:

Stödet till barnfamiljerna måste handla om mer än bara pengar. Enligt utskottets mening bör familjepolitiken bygga på andra värderingar, där kampen för en bättre livsmiljö och livskvalitet går hand i hand med kampen för ekonomisk rättvisa.

Att stödja barnfamiljerna handlar alltså inte bara om att dela ut pengar utan i hög grad om andra saker såsom att ha tillgång till bra barnomsorg, nära och bra barnhälsovård, bra skolor, att kunna bo i en "levande" och fungerande bostadsmiljö och att ha en bostad till rimligt pris, att kunna äta bra och billig mat, få kortare arbetsdag och framför allt – att ha ett arbete som känns meningsfullt och med en lön som räcker att leva på. Dessa ting utgör viktiga delar i grunden för livskvalitet.

Den försämring som nu pågår av den offentliga sektorn är ett mycket allvarligt hot mot de flesta barnfamiljers livssituation. De borgerliga föreslår vidare en privatisering av stora delar av den offentliga verksamheten. Utskottet tar bestämt avstånd från sådana tendenser. Utskottet tar likaledes avstånd från motionärernas tankegångar om införande av en allmän vårdnadsersättning, ett förslag som skulle hindra utbyggnaden av en bra kollektiv barnomsorg och också göra att kvinnor i ökad utsträckning fick avstå från förvärvsarbete.

Åtgärdsprogram mot margineffekter (mom. 2 i hemställan)

3. av Daniel Tarschys och Per Arne Aglert (båda fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Med hänvisning" och slutar med "425 (fp)" bort ha följande lydelse:

Familjestödets utformning påverkar barnfamiljernas valfrihet. Det nuvarande stödet kännetecknas av höga margineffekter, som gör att många barnfamiljer sitter fast i den s.k. fattigdomsfällan. Margineffekterna uppkommer genom kombinationen av progressiva skatter och inkomstprövade avgifter och bidrag. Bostadsbidragen och barnomsorgsavgifterna leder således till att många barnfamiljer har margineffekter som är väsentligt högre än vad de flesta övriga inkomsttagare har. Margineffekter på 70–80 % är inte ovanliga. Detta drabbar i första hand låg- och medelinkomsttagare. I praktiken drabbas framför allt kvinnorna.

Mot denna bakgrund krävs nu målmedvetna insatser för att reducera de marginaleffekter som drabbar barnfamiljerna. Enligt utskottets mening bör bostadsbidragen frysas på nuvarande nivå. Med hänsyn till bostadsbidragens ogynnsamma marginaleffekter bör vi inrikta oss på att långsamt växa ur systemet. Samtidigt bör det generella stödet till barnfamiljerna höjas. Härigenom blir det även möjligt att avveckla de inkomstdifferentierade barnomsorgstaxorna.

Det sagda innebär att de selektiva inslagen i familjepolitiken begränsas. Vad utskottet nu anför om ett åtgärdsprogram mot marginaleffekter bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa

2. beträffande *åtgärdsprogram mot marginaleffekter* att riksdagen med anledning av motion 1985/86:425 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Ett familjepolitiskt utbyggnadsprogram (mom. 3 i hemställan)

4. av Daniel Tarschys och Per Arne Aglert (båda fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "i samma motion" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att riksdagen bör fatta ett principbeslut om hur det familjepolitiska stödet under de närmaste åren bör byggas ut. Ett sådant beslut bör innefatta en plan för barnbidragshöjningar med totalt 3 200 kr. per barn och år under de närmaste tre åren. Det är också av fördelningspolitiska skäl nödvändigt att kraftigt förbättra flerbarnsfamiljernas situation. Flerbarnstillägget bör sålunda förbättras så att ett halvt extra barnbidrag utgår redan fr. o. m. andra barnet. Det förbättrade flerbarnstillägget bör genomföras under steg två eller steg tre i det treåriga utbyggnadsprogrammet.

Efter införandet av ett skattefritt vårdnadsbidrag/småbarnstillägg för barn upp till 3 års ålder på 4 000 kr. per barn och år, vilket utskottet anser att riksdagen bör fatta beslut om nu, bör vårdnadsbidraget under treårsperioden utsträckas till att gälla alla barn mellan 1 och 7 års ålder.

Vad utskottet nu anför om ett familjepolitiskt utbyggnadsprogram bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 3 bort hemställa

3. beträffande *ett familjepolitiskt utbyggnadsprogram* att riksdagen med anledning av motion 1985/86:425 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Införande av vårdnadsersättning (mom. 4 i hemställan)

5. av Göte Jonsson, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (alla m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "När det gäller" och slutar med "och 427 (c)" bort ha följande lydelse:

För att snabbt minska orättvisorna mellan de familjer som får och de som

inte får kommunal barnomsorgsplats, för att öka småbarnsfamiljernas valfrihet samt för att minska behovet av de mycket dyra småbarnsplatserna vid daghemmen bör en obeskattad vårdnadsersättning på 6 000 kr. per år införas för alla barn mellan ett och tre år. En sådan ersättning, som skulle "kosta" omkring 6 % av dagens stöd till den kommunala barnomsorgen, bör finansieras inom ramen för statsbidraget till denna. Vårdnadsersättningen bör införas den 1 januari 1987. Regeringen bör skyndsamt framlägga förslag härom för riksdagen.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So614 (m) yrkande 5 bör ges regeringen till känna. Motionerna So604 (c) yrkande 2, So606 (c) yrkande 4, 425 (fp) yrkande 2 och 427 (c) påkallar därför ingen riksdagens åtgärd och avstyrks.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa

4. beträffande *införande av vårdnadsersättning*
att riksdagen med anledning av motion 1985/86:So614 yrkande 5 och med avslag på motion 1985/86:So604 yrkande 2, motion 1985/86:So606 yrkande 4, motion 1985/86:425 yrkande 2 och motion 1985/86:427 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. av Daniel Tarschys och Per Arne Aglert (båda fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "När det gäller" och slutar med "och 427 (c)" bort ha följande lydelse:

Det är föräldrarna själva som skall avgöra vilken form av barnomsorg de föredrar. Den politiska uppgiften är att söka tillhandahålla alternativ för att möjliggöra ett sådant val. För det krävs såväl en utbyggd varierad barnomsorg utanför hemmet som ökade ekonomiska möjligheter för den som så vill att stanna hemma när barnen är små.

För att denna valfrihet skall öka krävs ett extra kontant stöd till föräldrar med barn i förskoleåldern. Det bör vara skattefritt och utgå med lika belopp till alla förskolebarn från ettårsåldern. Vårdnadsbidraget blir därmed enkelt att samordna med barnbidraget och blir i själva verket ett *småbarnstillägg* till barnbidraget. Liksom barnbidraget bör det utbetalas varje månad.

Vårdnadsbidraget bör inledningsvis sättas till 4 000 kr. per barn och år. I det första steget bör vårdnadsbidraget utgå för barn upp till 3 års ålder för att sedan byggas ut till alla barn mellan 1 och 7 års ålder. Det första steget bör tas 1 januari 1987. Det skulle kraftigt förbättra föräldrarnas frihet att välja mellan att betala för barnomsorg eller stanna hemma på endera eller växelvis hel- eller deltid när barnen är små.

Med detta förslag blir det således i ökad utsträckning möjligt för en av föräldrarna att stanna hemma. Detta gäller i synnerhet för flerbarnsfamiljerna. Detta har från socialdemokratiskt håll utmålats som ett hot mot jämställdheten. Så är givetvis inte fallet.

Det stöd som utskottet föreslår skall inte beskattas. Det skall liksom barnbidraget kunna utgå antingen som bidrag eller som en skattereduktion. Det uppstår med denna modell inga nya marginaleffekter om en förälder övergår från att vara hemarbetande till att förvärvsarbeta.

Regeringen bör skyndsamt framlägga förslag i enlighet med vad utskottet nu har anfört. Detta bör med anledning av motion 1985/86:425 (fp) yrkande 2 ges regeringen till känna. Motionerna So604 (c) yrkande 2, So606 (c) yrkande 4, So614 (m) yrkande 5 och 427 (c) påkallar därför ingen riksdagens åtgärd och avstyrks.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa

4. beträffande *införande av vårdnadsersättning*

att riksdagen med anledning av motion 1985/86:425 yrkande 2 och med avslag på motion 1985/86:So604 yrkande 2, motion 1985/86:So606 yrkande 4, motion 1985/86:So614 yrkande 5 och motion 1985/86:427 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. av Rune Gustavsson och Rosa Östh (båda c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "När det gäller" och slutar med "och 427 (c)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att vårdnadsersättning är en ersättning för vård av egna små barn. Det främjar valfrihet i barnomsorgen, värderar vårdarbetet och ger föräldrar möjlighet att öka sin tid tillsammans med barnen. Tillsammans med förkortad arbetstid ökar det möjligheten för föräldrar att skapa omsorg i samverkan med andra barnhushåll.

Vårdnadsersättningen är en ersättning för utfört arbete. Den är inte ett konsumtionsstöd eller ett extra barnbidrag. Vårdnadsersättningen skall i stället betraktas som en inkomst och skall därför som andra inkomster vara beskattad och socialt trygghetsgrundande.

Vårdnadsersättningen är ett uttryck för det värde som vård av egna barn utgör för samhället. Eftersom vård av barn skall värderas lika oavsett vem som utför den, skall den utgå lika oavsett vilken inkomst föräldern skulle ha haft av ordinarie förvärvsarbete.

En vårdnadsersättning om 24 000 kr./år (2 000 kr./mån.) bör införas för alla familjer med barn i förskoleåldern och där ersättning enligt föräldraförsäkringen inte utgår. I en första etapp byggs ersättningen ut så att den omfattar barn upp till tre år. Ersättningen bör utgå från den 1 januari 1987 och omfatta alla familjer med barn under tre år.

Det är viktigt att familjepolitiken utformas så att familjernas valfrihet kan kombineras med jämställdhet mellan män och kvinnor. Det är dålig rättvisepolitik att skapa sådana förhållanden att någon som väljer att korta ned sin arbetstid för barnens skull på grund av detta drabbas av ett försämrat socialt skydd. Eftersom det fortfarande är kvinnorna som oftast förkortar sin arbetstid eller helt avstår från förvärvsarbete innebär den nuvarande familjepolitiken och alla förslag som utesluter en beskattad vårdnadsersättning brister ur jämställdhetssynpunkt.

Regeringen bör omgående utforma erforderliga lagförslag för införande av vårdnadsersättning enligt ovan och framlägga dessa för riksdagen. Detta bör med anledning av motionerna So604 (c) yrkande 2 och 427 (c) ges regeringen till känna. Motionerna So606 (c) yrkande 4, So614 (m) yrkande 5 och 425 (fp) yrkande 2 påkallar därför ingen riksdagens åtgärd och avstyrks.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa

4. beträffande *införande av vårdnadsersättning*
att riksdagen med anledning av motion 1985/86:So604 yrkande 2 och motion 1985/86:427 och med avslag på motion 1985/86:So606 yrkande 4, motion 1985/86:So614 yrkande 5 och motion 1985/86:425 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Finansieringen av familjepolitiska åtgärder (mom. 5 i hemställan)

8. av Daniel Tarschys och Per Arne Aglert (båda fp) som – under förutsättning av bifall till reservation nr 4 – anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "När det gäller förslaget" och slutar med "(yrkande 5)" bort ha följande lydelse:

En familjepolitisk reform av det slag som här skisserats kostar omkring 9 miljarder kronor.

Finansieringen kan ske på följande sätt:

- socialbidragen minskar som en följd av det utbyggda familjestödet med uppskattningsvis 0,5–1 miljard kronor,
- utebliven höjning av bostadsbidragen under 1986 och 1987 skapar ett utrymme på ca 700 milj. kr. per år,
- successivt slopade mjölksubventioner innebär en besparing på ca 2,4 miljarder kronor. Mjölksubventionerna tillkom främst för att stödja barnfamiljerna. Det är dock en mycket ineffektiv metod. Av de drygt 2 miljarder som används för att hålla nere mjölkpriserna går endast ungefär hälften till barnfamiljerna (som svarar för ungefär halva mjölkkonsumtionen). Genom att avveckla mjölksubventionerna och i stället ge stödet direkt till barnfamiljerna får barnfamiljerna ett väsentligt ökat stöd. Effektiviteten i fördelningen av stödet fördubblas.
- en sänkning av det kommunala grundavdraget med 3 000 kr. dvs. till 4 400 kr. ger en skatteökning för alla med inkomster över 7 500 kr. per år med i genomsnitt drygt 900 kr. per år. Detta ger totalt ca 5 miljarder kronor.

Finansutskottets majoritet har i betänkande 1985/86:10 (s. 50) framfört uppfattningen att den i fp-motionen föreslagna finansieringen inte är tillräcklig för att täcka det första steget i det treåriga utvecklingsprogrammet. Eftersom något underlag för denna bedömning inte har redovisats av finansutskottet saknar socialutskottet förutsättningar att bedöma dess riktighet. Socialutskottet utgår emellertid från att eventuella finansieringsproblem kan lösas genom mindre förskjutningar i utbyggnadsprogrammet. Med det anförda tillstyrker utskottet motion 425 (fp) i här aktuell del (yrkande 5).

dels att utskottet under mom. 5 bort hemställa

5. beträffande *finansieringen av familjepolitiska åtgärder*
att riksdagen med anledning av motion 1985/86:425 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. av Göte Jonsson, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (alla m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "I motion" och slutar med "(yrkandena 8 och 9)" bort ha följande lydelse:

Det kan visserligen hävdas att de inkomstprövade bostadsbidragen stoppat till de värsta hålen i utsatta barnfamiljers plånböcker. Den dystra sanningen är dock att varje höjning av dessa inkomstprövade bidrag gör det svårare för ännu fler barnfamiljer att själva kunna förbättra sin ekonomi. Orsakerna härtill är de marginal- och tröskeleffekter som följer av bostadsbidragssystemet. En familj som uppbär bostadsbidrag och som lyckas höja sin hushållsinkomst drabbas sålunda inte bara av marginaleffekterna i skattesystemet utan även av avtrappade bostadsbidrag. Som redovisas i moderata samlingspartiets familjepolitiska motion So614 kan vid en inkomstökning de sammantagna marginaleffekterna av en ökad inkomstskatt och sänkta bostadsbidrag bli mycket höga. De i motionen redovisade exemplen visar på ett entydigt sätt att ju fler barn en familj har och ju större behovet av en inkomstökning därmed är, desto mindre blir kvar av ökningen till följd av skatteeffekterna och reduceringsreglerna i bostadsbidragssystemet.

Invändningar kan enligt utskottets mening också resas mot inkomstprövningen av bostadsbidragen. Denna prövning tar sålunda inte hänsyn till om t. ex. underhållsbidrag eller bidragsförskott utgår. Dessutom sker inkomstprövningen mot familjens bruttoinkomst, någon hänsyn till skatteeffekterna tas sålunda inte. Detta missgynnar familjer där hushållsinkomsten främst tjänas in av en förälder.

Vad ovan anförts leder utskottet till slutsatsen att bostadsbidragen planmässigt och successivt bör ersättas med grundavdrag vid inkomstbeskattningen, lägre inkomstskatt i övrigt samt ett särskilt flerbarnstillägg. Som en första temporär åtgärd bör regeringen skyndsamt lägga fram ett förslag till bostadsbidrag med rättvisa inkomstprövningsregler som utgår från disponibel inkomst efter skatt. Vad utskottet anför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 6 bort hemställa

6. beträffande villkor för bostadsbidrag

att riksdagen med anledning av motion 1985/86:424 yrkandena 8 och 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Socialbidrag vid vård av egna barn (mom. 7 i hemställan)

10. av Göte Jonsson, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (alla m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 15" bort ha följande lydelse:

Socialbidragen skall utgöra ett sista skyddsnät när ekonomin inte räcker till för att möjliggöra en skälig levnadsnivå. Vad barnfamiljerna beträffar är erfarenheten av socialtjänstlagen att socialnämnderna vägrar att betala ut

socialbidrag åt familjer där en förälder frivilligt tar hand om barnen.

Regeringsrätten har med tre röster mot två beslutat att socialtjänstlagens stadgande om bistånd inte ger en småbarnsförälder rätt att uppbära socialbidrag för att själv kunna ta hand om sina barn. I det avgjorda ärendet lösgjordes i stället två daghemsplatser med förtur, platser som familjen inte ville ha och som skulle förlänga väntetiden ytterligare för andra föräldrar som verkligen önskar daghemsplats för sina barn.

I den gamla socialhjälpslagen berättigade vård av små barn till obligatorisk socialhjälp. En överenskommelse mellan kommunerna gav rätt till socialbidrag om familjerna hade minst ett barn under fyra år eller två barn under skolåldern. Så ej med den nya lagen, trots dess stolta portalparagraf: Verksamheten skall bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet.

En hemarbetande förälder som inte ställt sig i daghems- och arbetslöshetskö, anses således "frivilligt avhålla sig från att arbeta", trots att vederbörande utför ett arbete som på daghem skulle kosta över 100 000 kr. för två barn och över 150 000 kr. för tre barn.

Socialbidrag är naturligtvis alltid en nödlösning som så långt möjligt skall undvikas genom ett skattesystem som tar hänsyn till försörjningsbördan m. m. När behov av socialbidrag trots allt uppstår bör egen vård av barn jämställas med motsvarande förvärvsarbete.

Socialtjänstlagen måste därför ändras så att det klart framgår att vård av egna småbarn betraktas som jämbördigt med motsvarande förvärvsarbete.

Vad utskottet nu anfört bör i enligt med motion So614 (m) yrkande 15 ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses även motion So601 (c).

dels att utskottet under mom. 7 bort hemställa

7. beträffande socialbidrag vid vård av egna barn

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:So614 yrkande 15 och med anledning av motion 1985/86:So601 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Möjlighet till kommunal vårdnadsersättning (mom. 8 i hemställan)

11. av Göte Jonsson (m), Rune Gustavsson (c), Ann-Cathrine Haglund (m), Ingvar Eriksson (m) och Rosa Östh (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 12 med "När det gäller" och slutar på s. 13 med "(yrkande 9)" bort ha följande lydelse:

I ett flertal kommuner i landet föreligger ett starkt intresse för kommunal vårdnadsersättning till föräldrar för vård av egna barn. I förvaltningsdomstolspraxis anses emellertid sådan ersättning inte vara förenlig med de kommunala kompetensbestämmelserna. Det är enligt utskottets mening angeläget att de hinder som synes föreligga i fråga om kommuns rätt att utge vårdnadsersättning undanröjs genom en lagändring. Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So604 (c) yrkande 9 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 8 bort hemställa

8. beträffande möjlighet till kommunal vårdnadsersättning

Motiveringen till mom. 8 i hemställan

12. av Daniel Tarschys och Per Arne Aglert (båda fp) som anser att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 12 med "När det gäller" och slutar på s.13 med "(yrkande 9)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget att finna generella familjepolitiska lösningar som garanterar ett likvärdigt stöd till barnfamiljer över hela landet. Införande av kommunala vårdnadsersättningar i vissa kommuner skulle kunna försena införandet av en allmän vårdnadsersättning för småbarnsföräldrar.

Med hänsyn till det anförda kan utskottet inte biträda förslaget i motion So604 (c) yrkande 9, som alltså avstyrks.

Barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse (mom. 15 i hemställan)

13. av Göte Jonsson (m), Rune Gustavsson (c), Ann-Cathrine Haglund (m), Ingvar Eriksson (m) och Rosa Östh (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "So621 (m)" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan ansluta sig till de synpunkter som anförs i motion So621 (m). Vid sin behandling av samma fråga våren 1984 uttalade utskottet att regeringen borde pröva och ta hänsyn till vad som anförts i de då aktuella motionerna i fråga om rätten till barnbidrag för missionärer, biståndsarbetare m. fl. Ett viktigt skäl för detta ställningstagande var önskemålet om att inte försvåra möjligheterna att bedriva ideellt biståndsarbete i utvecklingsländer. Utskottet har alltså samma uppfattning. Nuvarande undantag för missionärer och präster är ett steg i denna riktning, men otillräckligt med hänsyn till att detta begrepp inte täcker alla anställda hos trossamfund och därtill knutna organ och till att även andra ideella organisationer än religiösa sådana bedriver biståndsarbete. De av SIDA administrerade volontärbidragen eliminerar inte de ekonomiska skillnader som detta skapar.

Utskottet förordar mot bakgrund av det anförda en ändrad lydelse av 1 § tredje stycket lagen om allmänna barnbidrag. Utskottets förslag innebär att en ettårsgräns gäller som huvudregel men att undantag såvitt nu är i fråga görs för viss ideellt inriktad verksamhet. Utskottet föreslår att undantaget avgränsas så att det omfattar barn till personer som är anställda av svenska kyrkan, ett svenskt trossamfund eller till ett sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet. Utskottet förutsätter att riksförsäkringsverket i samråd med SIDA till ledning för försäkringskassorna upprättar en förteckning över ideella organisationer som har en uppbyggd och fungerande biståndsverksamhet. Utskottet anser alltså att för här nämnda fall barnbidrag liksom tidigare bör kunna utgå under utlandsvistelser som inte avses vara längre än tre år.

Regeringen bör framlägga förslag i enlighet med vad utskottet nu anfört.

Detta bör med anledning av motion So621 (m) ges regeringen till känna. Härav följer att utskottet avstyrker motion So620 (fp).

SoU 1985/86:28

dels att utskottet under mom. 15 bort hemställa

15. beträffande *barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse* att riksdagen med anledning av motion 1985/86:So621 och med avslag på motion 1985/86:So620 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. av Daniel Tarschys och Per Arne Aglert (båda fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "So621 (m)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att samhället bör inta en positiv inställning till det biståndsarbete som bedrivs av ideella organisationer. Det bör därför finnas en generell rätt till barnbidrag för barn till utlandsstationerade präster, missionärer och biståndsarbetare m. fl. oavsett hur lång utlandsvistelsen är.

De gällande reglerna skapar besvärliga gränsdragningsproblem. Det har vid den tidigare gällande treårsregeln förekommit att hemresan har blivit fördröjd vilket inneburit att något barnbidrag inte utgått. Det kan också uppstå problem om t. ex. en missionär åker ut på ett nytt utlandsuppdrag utan att ha stannat tillräckligt lång tid i Sverige.

Det anförda innebär att utskottet tillstyrker motion So620 (fp). Motion So621 (m) avstyrks.

dels att utskottet under mom. 15 bort hemställa

15. beträffande *barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse* att riksdagen med anledning av motion 1985/86:So620 och med avslag på motion 1985/86:So621 antar det i *Bilaga 3* upptagna och såsom *Reservanternas förslag* betecknade förslaget till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

Höjning av det allmänna barnbidraget och av förlängt barnbidrag (mom. 16 och 17 i hemställan)

15. av Göte Jonsson, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (alla m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "i propositionen" bort ha följande lydelse:

Socialhuvudtiteln i årets budgetproposition visar att utbetalningarna av barnbidrag har stigit med nästan 60 % sedan 1982. Detta "ökade stöd" har däremot mer än väl betalats av barnfamiljerna själva. Sedan 1982 har skatterna i genomsnitt höjts med ca 8 000 kr. för en vanlig tvåbarnsfamilj, mer än dubbelt så mycket som de barnbidragsökningar de samtidigt uppburit. Trots de kraftigt höjda barnbidragen har därigenom också svårigheterna ökat för det stora flertalet barnfamiljer att klara sin ekonomi.

Att höja bidrag som betalas genom höjda skatter är förödande också därför att det på papperet ger intryck av en imponerande barnvänlighet även när effekterna blir de rakt motsatta.

Som utförligt motiveras i motion 1985/86:So614 måste inkomstbeskattningen i stället ta hänsyn till försörjningshörda genom grundavdrag för barn vid den kommunala beskattningen. Det skulle förenklat uttryckt innebära att det skattefria grundbeloppet i ett hushåll växer med familjens storlek, vilket är särskilt viktigt i alla de hushåll som inte kan låta barnen få kapitalinkomster och den vägen begränsa skatten på den samlade familjeinkomsten.

Moderata samlingspartiets förslag innebär att skatten på tre år sänks med tillsammans 4 500 kr. per barn genom införandet av ett grundavdrag på 15 000 kr. för varje barn vid den kommunala beskattningen. Den som har så låga inkomster och/eller så många barn att grundavdragen inte kan utnyttjas fullt ut kompenseras genom "negativ skatt". Detta innebär att ett belopp motsvarande värdet av den inte utnyttjade delen av grundavdraget i stället utbetalas kontant. Grundavdrag för barn får också göras för hemmavarande barn mellan 18 och 20 år som går i gymnasieskola och uppbar studiestöd.

Förslaget innebär att barnfamiljernas disponibla inkomst ökar med betydande belopp:

	Det moderata förslaget om grundavdrag för barn höjer familjernas disponibla inkomster med följande belopp resp. år:			Regeringens förslag om höjda barnbidrag innebär följande höjning:
	1987	1988	1989	1987
1 barn	1 500	3 000	4 500	1 020
2 barn	3 000	6 000	9 000	2 040
3 barn	4 500	9 000	13 500	3 570
4 barn	6 000	12 000	18 000	5 610

Även i regeringens nu aktuella proposition finansieras de höjda barnbidragen med höjda skatter, som i stor utsträckning drabbar barnfamiljerna själva. Rundgången skulle fortsätta och bidragsberoendet ytterligare öka. Utskottet motsätter sig därför regeringens förslag om höjda barnbidrag och studiebidrag. Barnfamiljernas ekonomi bör i stället stärkas genom att hänsyn tas till deras lägre skatteförmåga genom sänkt inkomstskatt i form av grundavdrag för barn.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet förslagen i proposition 137 om höjning av det allmänna barnbidraget och av det förlängda barnbidraget. Utskottet avstyrker även motionsyrkanden (c) om höjning av barnbidraget.

dels att utskottet under mom. 16 och 17 bort hemställa

16. *beträffande höjning av det allmänna barnbidraget*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:424 yrkande 1 och med avslag på motion 1985/86:So604 yrkande 10 och motion 1985/86:So606 yrkande 10 avslår i proposition 1985/86:137 framlagt förslag till ändring av 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.

17. *beträffande höjning av förlängt barnbidrag*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:424 yrkande 2 avslår i proposition 1985/86:137 framlagt förslag till ändring av 1 § lagen (1986:000) om förlängt barnbidrag.

Medelsanvisning till Allmänna barnbidrag (mom. 19 i hemställen)

SoU 1985/86:28

16. av Göte Jonsson, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (alla m) som – under förutsättning av bifall till reservation nr 15 – anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Som en följd" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Som en följd av detta ställningstagande avstyrker utskottet den i proposition 137 föreslagna medelsanvisningen såvitt denna belöper på höjning av barnbidrag och förlängt barnbidrag.

dels att utskottet under mom. 19 bort hemställa

19. beträffande *medelsanvisning till Allmänna barnbidrag*

att riksdagen med anledning av motion 1985/86:424 yrkande 3, proposition 1985/86:96 yrkande 5 och proposition 1985/86:137 yrkande 4 till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 8 260 000 000 kr..

Indexreglering av barnbidrag m. m. (mom. 20 i hemställen)

17. av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "När det gäller" och slutar med "förlängda barnbidraget" bort ha följande lydelse:

Konkret föreslås i proposition 137 att barnbidraget, det förlängda barnbidraget och studiebidraget höjs med 1 020 kr. per år och barn och att studiebidraget i fortsättningen skall utgå under årets alla tolv månader. Det betyder att barnbidraget och studiebidraget kommer att uppgå till 5 820 kr. per år och barn.

Vpk har sedan många år föreslagit att barnbidraget bör utgå med den summa som motsvarar 25 % av basbeloppet, dvs. i dagsläget med 5 825 kr. Vpk har också föreslagit att barnbidraget indexregleras på denna nivå. Med regeringens framlagda förslag tillgodoses vpk:s krav vad gäller storleken på barnbidraget så när som på 5 kr. Däremot tillgodoses inte kravet om att barnbidraget bör vara basbeloppsanknutet.

Utskottet delar uppfattningen i motionerna So607 och 426 (båda vpk) att barnbidraget nu bör indexregleras. Detsamma gäller det förlängda barnbidraget. Det kan inte vara rimligt att varje nödvändig barnbidragshöjning skall behöva föregås av en så ingående och långsam process som en prövning av regering och riksdag innebär. Enligt utskottets mening bör barnbidraget läggas fast vid nivån 25 % av basbeloppet. Regeringen bör snarast framlägga erforderliga lagförslag härom för riksdagen. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 20 bort hemställa

20. beträffande *indexreglering av barnbidrag m. m.*

att riksdagen med anledning av motion 1985/86:So607 yrkande 13 och motion 1985/86:426 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

beträffande socialbidrag vid vård av egna barn

av Rune Gustavsson och Rosa Östh (båda c) som anför:

Vi delar i och för sig uppfattningen i motionerna att vård av egna barn bör ses som ett fullvärdigt arbete och att vederbörande kommun bör kunna ge ekonomiskt stöd till föräldrar som väljer att avstå från förvärvsarbete för att själva ta hand om sina barn. Vi anser emellertid inte att dessa frågor bör lösas inom ramen för reglerna om rätt till bistånd och socialbidrag. Den naturliga lösningen är enligt vår mening att kommunen ges rätt att betala ut vårdnadsersättning till alla föräldrar som själva vårdar sina barn. Vi har i reservation nr 11 framlagt förslag om införande av möjlighet till kommunal vårdnadsersättning och hänvisar därtill.

1 Förslag till

Lag om förlängt barnbidrag

Härigenom föreskrivs följande.

1 § En elev i grundskolan har rätt till förlängt barnbidrag av allmänna medel med 400 kronor i månaden från och med kvartalet efter det under vilket eleven fyllt 16 år. Detsamma gäller elever som deltar i motsvarande utbildning i sameskolan, en riksinternatskola eller en sådan fristående skola som avses i 9 kap. 1 eller 2 § skollagen (1985:1100).

2 § Rätt till förlängt barnbidrag enligt 1 § har även elever i särskolan eller specialskolan och elever som deltar i motsvarande utbildning i en fristående skola som är statsunderstödd eller står under statlig tillsyn.

3 § Förlängt barnbidrag lämnas under läsåret. Läsåret skall anses omfatta månaderna september-maj. Om eleven slutar skolan under läsåret lämnas bidraget till och med den månad eleven avbryter studierna.

4 § Förlängt barnbidrag kan lämnas till en elev vid sådan skola utomlands som åtnjuter svenskt statsbidrag under förutsättning att eleven deltar i utbildning som i huvudsak motsvarar den som ges vid grundskolan här i riket.

5 § Förlängt barnbidrag lämnas endast till elever som är bosatta i Sverige. Är eleven inte svensk medborgare, gäller därutöver att eleven skall fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven här i landet eller att antingen denne eller eleven vistas här sedan minst sex månader.

För förlängt barnbidrag enligt 4 § tillämpas i fråga om bosättningen här i landet de föreskrifter om bosättning som gäller för allmänt barnbidrag vid utlandsvistelse enligt lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.

6 § Frågor om förlängt barnbidrag handhas av riks försäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna. Beslut om förlängt barnbidrag fattas av den allmänna försäkringskassa hos vilken den som uppbär bidraget är inskriven.

7 § Ansökan om förlängt barnbidrag enligt 4 § görs hos den allmänna försäkringskassa som avses i 6 §. Annat förlängt barnbidrag lämnas utan ansökan.

Regeringen eller efter regeringens bemyndigande riks försäkringsverket får meddela föreskrifter om skyldighet för den som driver en skola att lämna de uppgifter som behövs för tillämpningen av denna lag.

8 § I fråga om förlängt barnbidrag tillämpas även följande bestämmelser i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

4 § om rätt att uppbära barnbidraget, m.m.,

5 § om utbetalning av barnbidrag till annan på framställning av socialnämnd.

7 § om rätt för kommunalt organ att uppbära allmänt barnbidrag.

11 § om tid och sätt för utbetalning av barnbidrag m.m.,

12 § om återbetalningsskyldighet m.m.,

13 § om överlåtelse och utmätning av rätt till allmänt barnbidrag.

14 § om tillsyn, verkställighetsföreskrifter och uppgiftsskyldighet,
15 § om ändring av beslut samt om överklagande,
18 § om verkställighet av försäkringskassas och försäkringsrätts beslut,
och
19 § om överenskommelser med främmande makt.

SoU 1985/86:28
Bil. 1

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.

Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag¹.

dels att 6 § skall upphöra att gälla,

dels att 2 b, 7 och 19 §§ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 b §²

Med de barn som berättigar till flerbarnstillägg enligt 2 a § skall jämföras barn som fyllt 16 år, men i övrigt uppfyller kraven för barnbidrag enligt denna lag, och som bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt 2 kap. studiestödslagen (1973:349) eller studiehjälp enligt 3 kap. samma lag.

Med de barn som berättigar till flerbarnstillägg enligt 2 a § skall jämföras barn som fyllt 16 år, men i övrigt uppfyller kraven för barnbidrag enligt denna lag, och som bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:000) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 3 kap. studiestödslagen (1973:349).

Som barn enligt första stycket räknas studerande från och med kvartalet varunder barnet börjar studera och längst till och med det andra kvartalet det är under vilket den studerande fyller 20 år. Den studerande skall stadigvarande sammanbø med den bidragssökande för att berättiga till flerbarnstillägg.

Studerande som deltar i undervisning som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidundervisning inräknas ej i barnantalet. Detsamma gäller studerande som uppbär återbetalningspliktiga studiemedel oberoende av föräldrarnas ekonomi enligt 3 kap. 12 § tredje stycket studiestödslagen (1973:349) eller som är gifta.

Den som önskar uppbära flerbarnstillägg med stöd av bestämmelserna i denna paragraf skall anmäla detta till den allmänna försäkringskassan.

6 §

För kvartal, vid vars ingång kostnaderna för barns vård å anstalt eller för kost och bostad åt barnet helt bestridas av statsmedel, utgår icke allmänt barnbidrag; dock att sådant bidrag utbetalas för tid, då barnet är inackorderat vid nomadskola.

¹ Lagen omtryckt 1973:449.

² Senaste lydelse 1984:1099

7 §³

Där vid ingången av visst kvartal barn, för vilket allmänt barnbidrag utgår, på allmän bekostnad vårdas å anstalt i annat fall än i 6 § avses, äger det kommunala organ, som svarar för vårdkostnaden, uppbära på kvartalet belöpande allmänt barnbidrag för barnet och därav gottgöra sig för nämnda kostnad i den mån ersättning därför må uttagas av barnet eller annan enskild person. Uppkommer överskott, skall detta redovisas till den bidragsberättigade.

Vad i första stycket sägs om kommunalt organ skall äga motsvarande tillämpning å landstingskommun och kommun som ej tillhör landstingskommun eller, efter regeringens bestämmande, annan huvudman i fråga om allmänt barnbidrag för barn som bor i elevhem, vårdhem, speci-alsjukhus eller inackorderingshem, som avses i lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, eller åtnjuter omsorger enligt nämnda lag och bor i enskilt hem på huvudmannens bekostnad eller vårdas på anstalt för epileptiker, oavsett att ersättning ej må uttagas av barnet eller annan enskild person.

När ett barn vid ingången av ett visst kvartal vårdas i ett hem för vård eller boende inom socialtjänsten, äger det kommunala organ, som svarar för vårdkostnaden, uppbära på kvartalet belöpande allmänt barnbidrag för barnet och därav gottgöra sig för nämnda kostnad. Uppkommer överskott, skall detta redovisas till den bidragsberättigade.

19 §⁴

Regeringen äger träffa överenskommelse med främmande makt om undantag från de förutsättningar som enligt 1 § andra stycket gäller för utgivande av barnbidrag för här i riket bosatt barn som icke är svensk medborgare.

Regeringen får träffa överenskommelse med främmande makt om utsträckt tillämpning av denna lag eller om undantag i vissa fall från lagens bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.

³ Senaste lydelse 1975:153.

⁴ Senaste lydelse 1975:153.

Lag om ändring i lagen (1984:1095) om förlängt bidragsförskott för studerande

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1984:1095) om förlängt bidragsförskott för studerande skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 §

Förlängt bidragsförskott lämnas för barn som går i skolan när det fyller 18 år eller återupptar skolgången innan det fyller 19 år så länge barnet bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt 2 kap. *studiestödslagen* (1973:349) eller studie hjälp enligt 3 kap. *samma lag*, dock längst till och med juni månad det år barnet fyller 20 år. Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidsstudier medför dock inte rätt till förlängt bidragsförskott. Det samma gäller studier för vilka barnet uppbär återbetalningspliktiga studiemedel oberoende av föräldrarnas ekonomi enligt 3 kap. 12 § tredje stycket *studiestödslagen*.

Förlängt bidragsförskott lämnas för barn som går i skolan när det fyller 18 år eller återupptar skolgången innan det fyller 19 år så länge barnet bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt *lagen* (1986:00) om förlängt barnbidrag eller studie hjälp enligt 3 kap. *studiestödslagen* (1973:349), dock längst till och med juni månad det år barnet fyller 20 år. Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidsstudier medför dock inte rätt till förlängt bidragsförskott. Det samma gäller studier för vilka barnet uppbär återbetalningspliktiga studiemedel oberoende av föräldrarnas ekonomi enligt 3 kap. 12 § tredje stycket *studiestödslagen*.

Förskottet utgår från och med månaden efter det barnet fyllt 18 år till och med den månad rätten till förskottet upphör. Förskottet lämnas dock inte för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.

Lag om ändring i lagen (1984:1096) om särskilt bidrag till vissa adoptivbarn

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1984:1096) om särskilt bidrag till vissa adoptivbarn skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 §

Bidraget lämnas efter ansökan från och med den månad under vilken bidragsrätten inträtt, dock inte för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden. Bidraget lämnas till och med den månad, under vilken barnet fyller 18 år eller rätten till bidrag annars upphör.

Går barnet i skolan när det fyller 18 år eller återupptas skolgången innan barnet fyller 19 år, kan bidraget efter särskild ansökan utgå så länge skolgången pågår, dock längst till och med juni månad det år barnet fyller 20 år. Till skolgång räknas studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt 2 kap. *studiestödslagen* (1973:349) eller studiehjälp enligt 3 kap. *samma lag*. Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidstudier medför dock inte rätt till bidrag. Detsamma gäller studier för vilka barnet uppbär återbetalningspliktiga studiemedel oberoende av föräldrarnas ekonomi enligt 3 kap. 12 § tredje stycket *studiestödslagen*.

Går barnet i skolan när det fyller 18 år eller återupptas skolgången innan barnet fyller 19 år, kan bidraget efter särskild ansökan utgå så länge skolgången pågår, dock längst till och med juni månad det år barnet fyller 20 år. Till skolgång räknas studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt *lagen (1986:00) om förlängt barnbidrag* eller studiehjälp enligt 3 kap. *studiestödslagen* (1973:349). Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidstudier medför dock inte rätt till bidrag. Detsamma gäller studier för vilka barnet uppbär återbetalningspliktiga studiemedel oberoende av föräldrarnas ekonomi enligt 3 kap. 12 § tredje stycket *studiestödslagen*.

Bidrag efter det att barnet fyllt 18 år lämnas endast om barnet varaktigt bor tillsammans med adoptivföräldern eller någon som var vårdnadshavare för barnet när det fyllde 18 år. Sådant bidrag söks och uppbärs av den som sålunda sammanbor med barnet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 1, 2 och 3 §§ lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 4 800 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Ett barn som lämnar Sverige skall fortfarande anses vara bosatt här, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst ett år. Medföljande barn till den som av en statlig arbetsgivare sänds till ett annat land för arbete för arbetsgivarens räkning, skall under utsändningstiden anses bosatta i Sverige. Medföljande barn till en svensk missionär eller präst, som i annat fall är anställd i utlandet, skall fortfarande anses bosatta här, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst tre år.

Allmänt barnbidrag utgår från och med *kvartalet efter det, varunder barnet fötts eller rätt till sådant bidrag eljest* uppkommit, till och med det kvartal, *varunder* barnet fyller *sexton* år.

Avlider barn, för vilket allmänt barnbidrag utgår, eller inträffar *eljest* omständighet, på grund varav sådant bidrag *icke* längre må utgå för barnet, skall bidraget *indragas* från och med *kvartalet efter det, varunder dödsfallet inträffade* eller förändringen ägde rum.

Föreslagen lydelse

1 §²

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 5 820 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

2 §

Allmänt barnbidrag utgår från och med *månaden efter den, då barnet fötts eller rätt till sådant bidrag annars* uppkommit, till och med det kvartal, *under vilket* barnet fyller *16* år.

3 §

Avlider barn, för vilket allmänt barnbidrag utgår, eller inträffar *annars före utgången av det kvartal då barnet fyller 16 år* omständighet, på grund varav sådant bidrag *inte* längre skall utgå för barnet, skall bidraget *dras in* från och med *månaden efter den då dödsfallet inträffade* eller förändringen ägde rum.

¹ Lagen omtryckt 1973:449.

² Senaste lydelse 1984:1100.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

SoU 1985/86:28

Bil. 2

*Utgår allmänt barnbidrag och sker
ändring i förhållande som är avgörande
för rätten att uppbära bidraget
skall, med undantag för fall som avses
i 7 §, ändringen ha verkan från
och med månaden efter den då ändringen
ägde rum.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.

Lag om ändring i lagen (1986:000) om förlängt barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (1986:000) in förlängt barnbidrag skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

En elev i grundskolan har rätt till förlängt barnbidrag av allmänna medel med 400 kronor i månaden från och med kvartalet efter det under vilket eleven fyllt 16 år. Detsamma gäller elever som deltar i motsvarande utbildning i sameskolan, en riksinternatskola eller en sådan fristående skola som avses i 9 kap. 1 eller 2 § skollagen (1985:1100).

En elev i grundskolan har rätt till förlängt barnbidrag av allmänna medel med 485 kronor i månaden från och med kvartalet efter det under vilket eleven fyllt 16 år. Detsamma gäller elever som deltar i motsvarande utbildning i sameskolan, en riksinternatskola eller en sådan fristående skola som avses i 9 kap. 1 eller 2 § skollagen (1985:1100).

3 §²

Förlängt barnbidrag lämnas under läsåret. Läsåret skall anses omfattat månaderna september – maj. Om eleven slutar skolan under läsåret lämnas bidraget till och med den månad eleven avbryter studierna.

Förlängt barnbidrag lämnas till och med den månad eleven slutför utbildningen eller avbryter studierna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.

¹ Lydelse enligt prop. 1985/86:96.

² Lydelse enligt prop. 1985/86:96.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Reservanternas förslag

1 §

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 4 800 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Ett barn som lämnar Sverige skall fortfarande anses vara bosatt här, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst ett år. Medföljande barn till den som av en statlig arbetsgivare sänds till ett annat land för arbete för arbetsgivarens räkning, skall under utsändningstiden anses bosatta i Sverige. *Medföljande barn till en svensk missionär eller präst, som i annat fall är anställd i utlandet, skall fortfarande anses bosatta här, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst tre år.*

Ett barn som lämnar Sverige skall fortfarande anses vara bosatt här, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst ett år. Medföljande barn till den som av en statlig arbetsgivare sänds till ett annat land för arbete för arbetsgivarens räkning, skall under utsändningstiden anses bosatta i Sverige. *Det senare gäller även medföljande barn till den som är anställd av svenska kyrkan, ett svenskt trosfund eller till sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Proposition 1985/86:100 bil. 7	1
Proposition 1985/86:96	2
Proposition 1985/86:135	2
Proposition 1985/86:137	2
Motioner	2
Motioner väckta under allmänna motionstiden 1986	2
Motion väckt med anledning av prop. 1985/86:135	4
Motioner väckta med anledning av prop. 1985/86:137	4
Utskottet	5
Familjepolitikens allmänna inriktning	5
Allmän bakgrund	5
Motionsförslag	7
Utskottets överväganden	9
Kommunal vårdnadsersättning m. m.	11
Vissa lagstiftningsfrågor	13
Storlek av barnbidrag och förlängt barnbidrag	16
Bidragsförskott m. m.	18
Hemställan	18
Reservationer	21
1 Det familjepolitiska reformarbetet (mom. 1 i hemställan) av fp, m, c	21
2 Motiveringen till mom. 1 i hemställan av vpk	23
3 Åtgärdsprogram mot marginaleffekter (mom. 2 i hemställan) av fp	23
4 Ett familjepolitiskt utbyggnadsprogram (mom. 3 i hemställan) av fp	24
5 Införande av vårdnadsersättning (mom. 4 i hemställan) av m	24
6 D:o av fp	25
7 D:o av c	27
8 Finansieringen av familjepolitiska åtgärder (mom. 5 i hemställan) av fp	27
9 Villkor för bostadsbidrag (mom. 6 i hemställan) av m	28
10 Socialbidrag vid vård av egna barn (mom. 7 i hemställan) av m	28
11 Möjlighet till kommunal vårdnadsersättning (mom. 8 i hemställan) av m och c	29
12 Motiveringen till mom. 8 i hemställan av fp	30
13 Barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse (mom. 15 i hemställan) av m och c	30
14 D:o av fp	31
15 Höjning av det allmänna barnbidraget och av förlängt barnbidrag (mom. 16 och 17 i hemställan) av m	31
16 Medelsanvisning till Allmänna barnbidrag (mom. 19 i hemställan) av m	33
17 Indexreglering av barnbidrag m. m. (mom. 20 i hemställan) av vpk	33

Särskilt yttrande betr. socialbidrag vid vård av egna barn (av c)	34	SoU 1985/86:28
Bilaga 1: I prop. 1985/86:96 framlagda lagförslag	35	
Bilaga 2: I prop. 1985/86:137 framlagda lagförslag	41	
Bilaga 3: I reservation 14 framlagt lagförslag	44	